

Møte for lukkede dører, Stortinget 25. januar 1936

Møte for lukkede dører i Stortinget.
den 25. januar 1936 kl. 10.00

President: Hambro.

Dagsorden:

Utenriksministerens redegjørelse angående sjøgrensespørsmålet med muntlig innstilling fra den utvidede og forsterkede utenriks- og konstitusjonskomite.

Presidenten: I henhold til forretningsordenens bestemmelse foreslår presidenten at møtet holdes for lukkede dører. - Ingen har uttalt sig derimot, og presidenten anser forslaget enstemmig vedtatt. - Presidenten foreslår videre at Regjeringens medlemmer, de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer samt utenriksråden gis adgang til møtet. - Det ansees vedtatt.

Statsråd Koht overbragte følgende kongelige proposisjon: "Om godkjennelse av en konvensjon mellem Norge og Finnland om forholdsregler mot at rein kommer over grensen mellem de to riker."

Presidenten: Presidenten foreslår at den fremlagte proposisjon oversendes til utenrikskomiteen forsterket med representantene Laberg og Mikkola.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Hr. Magnus Nilssen inntok presidentplassen.

Hambro: Utenriksministerens redegjørelse i stortingsmøtet den 14 januar blev oversendt den forsterkede og utvidede utenriks- og konstitusjonskomite til drøftelse med regjeringen. Det utkast til note til England som utenriksministeren meddelte i sin redegjørelse, blev inngående diskutert i utenriks- og konstitusjonskomiteens møte, hvor det blev gjort forskjellige bemerkninger til enkelte punkter i utkastet. Under debatten i komiteen fremsatte hr. Mowinckel følgende forslag:

"Overensstemmende med den kongelige resolusjons hensikt, å beskytte våre fiskerier, anmodes regjeringen om, som svar på det britiske tilbud, å undersøke muligheten av gjennom vennskapelige forhandlinger å komme til en overenskomst med Stor-Britannia om en særskilt 4-mils trålergrense for Nord-Norge i forbindelse med en avtale om forholdet mellem trål- og linefisket på de store fiskebanker utenfor territorialgrensen."

Da det fra flere hold kom innvendinger mot hr. Mowinckels forslag, gav han det efter en lengere debatt følgende ordlyd:

"Under henvisning til den kongelige resolusjon anmodes regjeringen om i anledning av det britiske forhandlingstilbud å undersøke muligheten av gjennom vennskapelige forhandlinger å komme til en overenskomst med Storbritannia om en særskilt 4 mils trålergrense for Nord-Norge i forbindelse med en avtale om forholdet mellom tråler- og linefisket på de store fiskebanker utenfor territorialgrensen."

Der blev votert i komiteen, og 2 av den utvidede og forsterkede komites medlemmer stemte for hr. Mowinckels forslag, de øvrige gav sin tilslutning rent umiddelbart til utenriksministerens utkast, som også de to nevnte representanter subsidiært gav sin tilslutning. Der blev dog fra et par hold i komiteen nevnt betenkeligheter ved et enkelt punkt i det utkast som utenriksministeren refererte, nemlig det punkt hvor det fra norsk side var erklært villighet til, hvis det skulde opstå sterkere friksjoner, å la saken bringe inn til internasjonal domsavgjørelse; der var det medlemmer av komiteen som mente, at om enn dette selvsagt kunde være riktig i og for sig, var tidspunktet til å avgi et skriftlig tilsagn av denne art kanskje ennu ikke kommet. Forøvrig var det overveiende tilslutning, som jeg nevnte, til det utkast som utenriksministeren refererte i Stortinget, mens utenriksministeren på sin side meddelte at han på ny vilde overveie formen for sitt svar til den britiske legasjon under hensyn til de bemerkninger som var falt i komiteen. Jeg går da ut fra at den endelige redaksjon som utenriksministeren har tenkt å gi sitt svar, vil bli referert her, og under henvisning til disse bemerkninger tillater jeg mig idag bare å foreslå:

"Utenriksministerens redegjørelse i sjøgrensesaken, avgitt i stortingets møte den 14de januar, vedlegges protokollen."

Statsråd Koht: De vil vita at då denne saka vart dryft i utanriksnemnda sist, kunde eg gjeva greie på at den britiske sendemannen hadde vore hjå meg dagen etter eg hadde gjeve utgreiinga mi her i Stortinget, og i visse måtar forma det britiske tilbod litegrand annarleis, i det minste glatta noko ut, kann ein kanskje segja, dei verste kantane av det. Eg har so dessutan etter dryftinga i utanriksnemnda tenkt nøgje over alle dei spursmåla som der vart reist, og eg har sett upp eit svar til den britiske sendemannen her, som eg tenkte skulde vera endeleg.

Dette svaret inneheld fyrst ei summering av det som har gått for seg millom det norske utanriksdepartementet og den britiske representasjonen i Oslo. Det er då reint historisk, men har det formålet å visa kva det er for tilbod som fyrr har kome frå britisk side etter den kongelige resolusjonen frå 12 juli i fjor, so ein dermed klårt skal få motsetninga fram millom desse eldre tilboda og det som kom no 6 januar. Heile denne meir historiske utgreiinga trur eg ikkje det er turvande å lesa upp att her, men eg vil få lov å lesa slutten av dette svaret, det som har samanheng med det siste britiske framlegget. Det er i forma eit memorandum som den britiske

sendemannen skulde få, so han skulde ha det til grunnlag for minnet sitt um det som eg kjem til å segja munnleg. Det lyder soleis:

"Den 6 januar 1936 kom den britiske sendemannen med munnleg tilbod frå regjeringa si om at ho vilde gå med på at dei "raude linene" som var oppdregne i 1924 (dermed meint ikkje grunnlinene, men 4-milslinene utanfor dei) skulde gjelda som grenser for det området som trålarane (britiske so vel som norske) ikkje måtte koma inn på; sume få stader måtte det likevel bli gjort små avvik som førde grenselina noko lenger inn, til teikn på at Storbritannia ikkje gav upp 3-milsprinsippet sitt. Sendemannen sa ifrå at den britiske regjeringa no meinte at det i denne samanhengen ikkje kunde bli forhandla om ein ålmenn avtale for fiskebankane i det frie havet. Men han streka under at den britiske regjeringa tøygde seg so langt med det nye tilbodet sitt, so ho til vederlag måtte kunna rekna med ymis lette for britiske trålarar i norske hamner.

Til dette er å merka at dei "raude linene" som det her er spørsmål om, på ymse stader går ein god mun lenger inn mot land enn dei fiskegrensene som vart fastsett med den kgl. resolusjonen frå 12 juli, og dei har aldri hatt noko slags lovskraft. Det kartet med desse "raude linene" som vart framlagt under forhandlingane i London 1924-25, var ikkje utarbeidd av noka ansvarleg norsk myndigheit; det var nærast gjort som ei prøve på koss ein kunde tenkja seg grunnliner dregne. Og det vart straks frå fyrste stund både frå britisk og frå norsk side sagt ifrå og godkjent at ingen ting av det som vart framlagt i desse dryftingane, på nokon måte kunde prejudisera norsk standpunkt i spørsmålet om sjøgrensa. Då den britiske sendemannen 24 mai 1934 vilde slå fast at britiske trålarar etter ei semje frå 1925 skulde ha rett til å driva fisket sitt heilt inn åt dei "raude linene", vart dette påstandet straks tilbakevist av det norske utanriksdepartementet. Dei "raude linene" kan soleis ikkje vera noko utgangspunkt for dryftingar om fiskegrenser i Nord-Noreg. Fyrst med den kgl. resolusjonen 12 juli 1935 har Noreg kunngjort kva dei norske statsmaktene reknar for grensene for det norske fiskeområdet i havet der nord. Og desse grensene er det som no gjeld.

Når den norske regjeringa straks sa seg viljug til å dryfta framlegg som måtte koma frå britisk side om trålargrenser, so var det for di ho måtte sjå ein stor vinning i å få ein avtale som gav fast skipnad for tilhøvet millom trålarane og linefiskarane ikkje berre innmed strendene, men lik so vel på bankane ute i det frie havet. Heile tida sidan det vart varsla om at den britiske regjeringa emna på slikt eit framlegg, har den norske regjeringa vore budd på å taka det upp til prøving og dryfting, anten det so vart spørsmål om å avgrensa visse område av havet til bruk for trålfiskarane og freda andre område til bruk for linefiskarane, eller - soleis som det

var på tale i 1924 - om å setja fast visse tider av året for trålfiske og for linefiske. Men Regjeringa kan ikkje vera med på ei dryfting som berre gjeld det britiske ynsket om å flytja dei norske fiskegrensene som no er fastsett. Når den britiske regjeringa no, i det minste for det fyrste, gjev upp tanken om ein ålmenn avtale om trålfiske, kan den norske regjeringa ikkje sjå at det blir noko grunnlag for forhandling om fiskespørsmåla utanfor Nord-Noreg."

Dette er då upsetet mitt til skriftleg svar. Det som eg dessutan hadde teke med i det upsetet som eg las upp i Stortinget den 14de, det var um mogleg skiltsdom i saka til avgjerd i staden for det som det hadde vore truga med frå britisk side: eit kommersielt press. Etter dei merknadene som har vore gjort um det i utanriksnemnda, har eg kome til den endskapan at det vil vera rett ikkje å ta dette med i det skriftlege svaret. Men det kann so spørst um korleis den munnlege samtalen fell med den britiske sendemann når han tek imot dette svaret, kva han då kann koma til å segja, um eg då munnleg skal taka upp denne tanken um, at kann vi ikkje koma til liks på annan måte, får det gå til internasjonal dom. Men det blir som sagt spursmål um kva den britiske sendemann vil ha for merknader å gjera til det svaret eg soleis vilde gjeva han.

Presidenten refererte Hambros forslag.

Joh. Ludw. Mowinckel: Det sier sig selv at jeg intet har å bemerke til den historiske utredning som utenriksministeren vil la sitt svar inneholde, og heller ikke mot den begrunnelse som han her leste op, skjønt jeg synes kanskje den er litt prosedyremessig. Derimot har jeg meget store betenkeligheter ved konklusjonen på hans svar, fordi hans svar i virkeligheten er en hel avvisning av det britiske tilbud. Det er en avvisning holdt i høflige former selvfølgelig, en begrunnet avvisning, men det er en avvisning, og jeg spør mig selv som jeg gjorde i utenrikskomiteen, om det er riktig og klokt av Norge å lage et svar til England som må betraktes som en avvisning, som vil medføre at vi øieblikkelig med hård hånd må håndheve resolusjonen og som derfor efter all sannsynlighet vil føre til en konflikt, hvis ende blir at vi må søke, eller begge land må søke en rettslig avgjørelse av konflikten. Det er mulig at det blir enden på alt dette, men jeg vilde svært gjerne, før vi kom så langt at det blev enden, at vi skulde gå noe varsommere frem enn jeg synes utenriksministeren gjør. Han avviser det britiske tilbud. Jeg mener at det britiske tilbud ikke kan aksepteres, men jeg mener at vårt svar bør konkludere i at vi er villige til å forhandle om en trålergrense.

Ser vi denne saks historie siden i høst, siden den kgl. resolusjon blev fremlagt, er jo forholdet det som utenriksministeren gjorde rede for, at den britiske regjering har kommet med meddelelse om at den aktet å komme med forslag om en trålergrense; men det forslag var dengang bundet sterkt sammen med en ordning på bankene utenfor kysten, og det var vel nettopp denne del av forslaget som gikk ut på en ordning på bankene utenfor kysten, som gjorde hele tanken fristende såvel

for Utenriksdepartementet som for utenrikskomiteen, og som førte til at regjeringen bestemte sig til ikke å håndheve resolusjonen med full kraft, men la den håndheves med visse meget store lempninger, inntil man fikk rede på hvad det var Stor-Britannia vilde. Så kommer vi endelig til det Stor-Britannia vil, og det viser sig da at det for så vidt er en skuffelse, som Stor-Britannia, der den hele tid har antydnet at det vil ta bankespørsmålet med i forhandlingene, sløifer dette, ja til og med sier at det nødvendig vil se de ting blandet sammen nettop nu. Det er en meget stor skuffelse, men på den annen side er det et positivt forslag, og spørsmålet er om den skuffelse over at ikke forslaget inneholder noe om bankene, er tilstrekkelig til at vi skal avvise forslaget. Jeg mener at slik ligger det ikke an, jeg mener at vi skal svare at vi vil tilby Storbritannia forhandlinger om en trålergrense i forbindelse med forhandlinger om bankene utenfor kysten. Den omstendighet at den britiske sendemann har frarådet dette, og sier at den kombinasjon ikke nu er ønskelig, kan ikke være tilstrekkelig for oss til ikke å understreke det som vi ønsker knyttet som en betingelse til en forhandling om en trålergrense. Det er mulig at Storbritannia vil avvise et slikt forhandlingstilbud, det er mulig, skjønt jeg er ikke sikker på det, jeg er nærmest tilbøielig til, når vi følger hele denne saks utvikling, å mene at Storbritannia vil akseptere det, så meget mer som det forslag som den britiske sendemann er fremkommet med, uttrykkelig er blitt betegnet som et forhandlingsforslag. Og hvorledes det nu enn vil gå med Storbritannias stilling til et slikt positivt forslag fra vår side, så vil etter min mening vår stilling for fremtiden styrkes ved at vi har svart såvidt imøtekommende som det jeg her antyder på Storbritannias forslag. For vi kan mene om Storbritannias forslag hvad vi vil, vi kan mene at det bygger på "røde linjer" som ikke har noen som helst saklig holdning her, som ikke har vært fastsatt offisielt fra norsk side, alt dette kan vi mene, men Storbritannia ut fra sitt syn, og også den britiske opinion, vil sikkert synes at det forslag som her er fremkommet, er et ganske imøtekommende forslag. Det er i den forbindelse nokså interessant å se hvad utenriksministeren selv i sin redegjørelse den 14 januar 1936 her i Stortinget sier om dette forslag. Han sier:

"Men eg må leggja attåt at her i sanning var noko som ein kunde kalla tilbod frå britisk side; for med desse raude linone var ikkje berre meint grunnlinene, dei som óg blir kalla "dei Iversenske linene"; men dessutan var meint dei linene som gjekk 4 kvartmil utanfor dei, so det var då på ein måte soleis at England vilde bøyggja seg for det norske prinsippet um firemilsgrense."

I virkeligheten representerer dette forslag, som har fått positiv form, en meget merkelig utvikling fra britisk side. Man må huske på at det britiske standpunkt oprindelig var en 3-milsgrense ut fra de såkalte "envelopelinjer" - følgende kystens krumninger og 3 mil utenfor. Siden, - og det viser utviklingen, - kom Storbritannia med en antydning av en

fiskerigrense 3 mil utenfor lange grunnlinjer, utenfor det norske linjeprinsipp. Endelig er det nu kommet med et positivt forslag om en 4-milsgrense utenfor lange linjer. Vi kan mene at de lange linjer ikke er tilfredsstillende - og jeg mener at under de forhandlinger som bør optas, bør vi søke meget sterkt å fremholde at vi ønsker at linjene skal være den kongelige resolusjons linjer - men fra et britisk synspunkt er det en ganske merkelig innrømmelse at de byr oss en 4-mils-grense ut fra lange grunnlinjer. Når dette kan skje, skyldes det visselig en ting til, nemlig at Storbritannia sterkt pointerer at dette er en trålergrense. Men det er i virkeligheten en trålergrense vi også har villet etablere, det er det reelle i det vi har gjort, vi vil beskytte oss mot trålerne. Man kan si at å gå fra en fiskerigrense til en trålergrense er et tilbakeskritt, men det synes jeg er underordnet, for vi behøver ikke å diskutere fiskerigrensespørsmålet i denne forbindelse. Det vi skal si til Storbritannia er at vi er villige til å diskutere en trålergrense. Og jeg tror at vi står så meget sterkere i disse forhandlinger om en trålergrense, som Storbritannia selv har gjort det ytterste for å beskytte sin kyst mot tråling. Det forstår de, trålingen på kysten er noe de selv vil fri sig for, og når vi da innskrenker oss til å si: det er trålingen også vi vil beskytte oss mot, det er den vi vil ta forholdsregler mot, da tror jeg vi står så meget, meget sterkere. Derfor mente jeg det skulde pointeres - og det faller jo også sammen med det britiske ønske - at det er om en trålergrense vi nu vil forhandle.

Jeg knytter disse forhandlinger sammen med spørsmålet om en ordning på bankene. Og man skal huske på at selv om Storbritannia i dette øieblikk stiller sig reservert like overfor en slik forhandling, så har dog den britiske minister selv til utenriksministeren i sitt siste svar sagt at hans regjering ikke hadde avvist all tanke på en slik avtale, men hadde "berre sagt at ho ikkje kunde finna på noko framlegg i den leida, men ho var viljug til å dryfta eit norsk framlegg i dette spursmålet." Også det viser en forståelse fra britisk side like overfor dette andre spørsmålet. I alle de forhandlinger som i årenes løp har funnet sted mellom oss og Storbritannia, har spørsmålet om en ordning på bankene til beskyttelse mot trålingen spilt en stor rolle. Det ligger derfor meget nær for oss nu å knytte disse to spørsmål sammen og forlange dem knyttet sammen. Så megen vekt legger jeg på - av hensyn til fremtiden - å få denne min stilling presisert, at jeg ser mig nødsaget til å fremsette det samme forslag, som jeg fremsatte i komiteen. Jeg hadde håpet å kunne undgå det, men så negativ som utenriksministerens konklusjon var, må jeg ha en positiv konklusjon. Jeg gjør også dette ut fra et sterkt ønske om at vi på dette vanskelige område skal komme til en vennskapelig overenskomst med Storbritannia. Jeg tror opriktig talt at Storbritannia har lyst til det, at det har viljen til det, men også der holdes man igjen av betraktninger, av stemninger, av følelser som er beslektet med de betraktninger, stemninger og følelser som holder oss tilbake, av opinionen i eget hjemland, det der gjeldende prinsipp om 3-milsgrensen som både det britiske admiralitet og utenriksdepartement med så stor styrke hevder. Jeg vil vi skal søke å komme utenom

prinsippene, og si at det er det konkrete, det reelle: trålergrensen, som vi må underhandle om.

Det er en ting til som gjør at jeg meget sterkt ønsker vi skal komme til en vennskapelig ordning med Storbritannia, og det er min engstelse for å komme til Haag. Jeg synes ikke at Haag frister til gjentagelse, og jeg tror heller ikke at vi i denne sak står særlig sterkt i Haag. Jeg har sagt det før. Jeg tror nok vi står sterkt, hvor det gjelder selve 4-milsprinsippet, men det som er viktigere eller like viktig som 4-milsprinsippet, det er de grunnlinjer hvorfra denne 4-milsgrense skal trekkes, og der tror jeg dessverre ikke at vi står særlig sterkt. Man må huske på at Stortinget i 1934 besluttet å få nedsatt en sakkyndig komite av jurister, nettop forat man på forhånd skulde være noe veiledet med hensyn til den rettslige side av spørsmålet, ut fra frykten for den risiko som man mente var til stede for at vi måtte komme til Haag. Denne komite blev opnevnt av Høiesterett og bestod av høiesterettsdommer Alten som formann, professor Knoph og høiesterettsadvokat Fougner. Komiteen kom enstemmig til det resultat, at de grunnlinjer som siden blev den kongelige resolusjons grunnlinjer, førte for vidt og vilde være vanskelige rettslig å forsvare. I en meget utførlig kommisjonsinnstilling er dette lagt frem. Der er kommet et motskrift av kommandørkaptein Meyer, men komiteen har igjen svart på dette, og jeg synes at komiteens resonnement er meget sterkt. I St.med. nr. 13 av januar måned ifjor gav regjeringen beskjed om denne komiteinnstilling, og jeg behøver bare å lese op følgende linjer for at man skal forstå hvor denne komite står. "Efter vår mening" - sier den - "er mindretallets rettsopfatning hverken stemmende med de interne regler som kan ansees for fastslått i norsk rett eller forenlig med gjeldende folkerett."

Det er på grunnlag av disse regler, som får denne sterke dom, at vi nu må gå til Haag. Jeg er ikke jurist, jeg kan ikke si om dette er rett eller urett, men jeg synes at på den bakgrunn er det en viss svakhet med hele vår rettslige stilling. Der er en tvil om den som gjør at jeg vilde hundre ganger foretrekke at vi fikk en vennskapelig tilfredsstillende overenskomst med Storbritannia, og jeg kan ikke forstå annet enn at kan vi opnå en trålergrense for Nord-Norge som beskytter mot tråling i forbindelse med visse regler for bankene, så har vi nådd et godt resultat, og jeg vil svært gjerne før det oppgis, at vi skal gjøre et forsøk på å nå fremover i den leid. Jeg fremsetter derfor sådant forslag:

"Under henvisning til den kongelige resolusjon anmodes Regjeringen om i anledning av det britiske forhandlingstilbud å undersøke muligheten av gjennom vennskapelige forhandlinger å komme til en overenskomst med Storbritannia om en særskilt 4 mils trålergrense for Nord-Norge i forbindelse med en avtale om forholdet mellom tråler- og linefisket på de store fiskebanker utenfor territorialgrensen."

Jeg henviser til den kongelige resolusjon. Jeg hadde oprindelig brukt uttrykket "overensstemmende med den kongelige

resolusjons hensikt." Det blev sagt at det innebar den svakhet at man så å si i forslaget selv sier at det kun er resolusjonens hensikt man vil oprettholde. Jeg innrømmer at det var en svakhet, og jeg rettet forslaget slik som det nu lyder: "under henvisning til den kgl. resolusjon", fordi jeg mener at det er den kongelige resolusjon som fra norsk side må danne grunnlaget for forhandlinger. Om trålergrensen skal trekkes akkurat overensstemmende med den kongelige resolusjons linjer, det blir et annet spørsmål. Under alt det som er foregått i høst, har det vært forutsetningen at hvis vi fikk en tilfredsstillende ordning på bankene, så vilde vi være villige til visse innrømmelser hvor det gjelder den kongelige resolusjons grunnlinjer. Absolutt bindende vil de derfor ikke være, men de skal danne grunnlaget for vår argumentasjon, de skal være hvad vi bygger på. Jeg har satt til - hvad enkelte av utenrikskomiteens medlemmer har sagt var overflødig - en "4-mils-trålergrense". Man kunde si bare trålergrense, idet man lar det stå åpent for regjeringen om det med trålergrense kunde menes at vi enkelte steder skulde gå ut over 4 mil. Jeg har i og for sig ikke så meget mot at ordene "4 mil" går ut. Når jeg har satt dem inn her, er det fordi det av selve forslaget skal fremgå at det er ikke tanken gjennom dette forslag på noen som helst måte å ville forlate vårt 4- milsprinsipp. Også det skal være grunnlaget for vår forhandling. Derfor har jeg tatt det med, og hvis det ikke særlig ønskes eller det kommer sterke grunner for at ordene "4 mil" går ut av forslaget, vil jeg fastholde dem. Jeg fremsetter da dette forslag.

Presidenten refererte Joh. Ludw. Mowinckels forslag.

Dybwad Brochmann: Jeg sitter ikke inne med tilstrekkelig detaljerte opplysninger om disse spørsmål til å kunne ta noe endelig standpunkt i denne sak, og jeg tror heller ikke at vi her i Stortinget sitter inne med tilstrekkelige opplysninger om disse ting. Men jeg er tilbøielig til å opfatte hr. Mowinckels forslag som et uttrykk for at den forrige regjering står meget svakt i trålersaken og sjøgrensespørsmålet, og jeg kan derfor ialfall ikke stemme for hr. Mowinckels forslag uten at vi får en hel rekke nærmere opplysninger.

Jeg vil benytte anledningen her idag til å stille et par spørsmål som jeg svært gjerne vil ha besvart, hvis her er noen som kan besvare dem. For det første: hvem er det som har utarbeidet kartet med de røde grenser? Det er sagt mig underhånden at det skal være admiralitetet, og det er også til og med sagt mig underhånden at admiralitetet fant at det var om å gjøre å få grensene så nær land som mulig. I det tilfelle at det skulde forholde sig slik, så er jo det et strålende eksempel på hvordan det går når embedsfolk skal regjere over næringslivet. Hadde fiskerne fått lov til å bestemme grensene, de som kjenner forholdene og vet hvad det gjelder for det norske folks to be or not to be, så hadde grensene kommet til å se anderledes ut.

Et annet spørsmål jeg vil stille, er: Er det så at nøytralitetsgrensen som vi skal forsvare i tilfelle av krig, er den samme som fiskerigrensen? Behøver det absolutt å være den samme grense? Det spørsmål har jeg aldri vært helt klar over,

og jeg tror det er mange som er like uklare på det område som jeg selv.

En annen ting som jeg gjerne vilde få opplyst så snart som mulig, og som jeg mener at Stortinget bør få opplyst, det er de norske forhandleres stilling i denne sak. Jeg sikter da spesielt til å få opplyst professor Hjorts forhold i denne sak. - Det er mig også meddelt nordpå underhånden at Kongehuset skal være nokså desorientert med hensyn til sjøgrensespørsmålet. Det vilde være interessant å få vite hvorledes Kongehuset er orientert om dette spørsmål. Man skulde tro at med så gode forbindelser som vi gjennom Kongehuset har med England, skulde det være en lett sak for Norge å komme til en fredelig ordning med England på dette område. Men en annen side av saken er naturligvis den at der kan bli liten nytte av vår gode forbindelse med England, dersom Kongehuset er ført bak lyset og desorientert i disse spørsmål. Jeg mener med andre ord at der er endel ting som burde nøie undersøkes og ganske anderledes inngående opplyses før Stortinget tar endelig stilling til denne sak. Personlig er jeg ikke begeistret for noen Haag-domstol, og hvis vår sak står så svakt som Mowinckels forslag gir uttrykk for, burde Stortinget bli meget grundigere orientert før det tok stilling til saken.

Hambro: Jeg skal først besvare et par spørsmål som blev stillet av hr. Dybwad Brochmann, da det er mulig at flere av tingets medlemmer er like lite orientert som han er. Det kan jo i og for sig være naturlig, fordi det er adskillige år siden tinget har behandlet realitetene i denne sak. Hr. Dybwad Brochmann spurte om den fiskerigrense som slåes fast ved den kongelige resolusjon, er den samme som den nøytralitetsgrense man skal forsvare i tilfelle av krig. Nei, den er ikke det samme. Der er overhodet ikke engang formelt noen forbindelse mellom de to ting. Norges nøytralitetsgrense i tilfelle av krig blir i hvert enkelt påkommende tilfelle slått fast ved kongelig resolusjon og ved kunngjørelse i forbindelse med en nøytralitetserklæring. En rekke stater har andre fiskerigrenser enn nøytralitetsgrenser i særlige tilfelle, og under verdenskrigen hevdet Norge en 3-mils nøytralitetsgrense, idet det blev uttrykkelig gitt tilsagn om fra engelsk side at dermed skulde intet være prejudisert med hensyn til fiskerigrensen. Spania, som har 6-mils fiskerigrense, hevdet på samme måte under verdenskrigen en 3-mils nøytralitetsgrense, og de enkelte regler for nøytralitetsgrensen blir alltid i hvert enkelt påkommende tilfelle gitt ved kongelig resolusjon.

Hr. Dybwad Brochmann spurte videre hvem det var som hadde trukket op de røde linjer, om det var gjort av hvad han kalte admiralitetet. Nei, det er ikke gjort av det. Som utenriksministeren gjorde opmerksom på i sin lille historikk, de er ikke utarbeidet av noen ansvarlig norsk myndighet. Det blev understreket i innstillingen fra den forsterkede utenrikskomite ifjor at en uttømmende historikk for de røde linjer vilde bli gitt i kontinuasjoninnstillingen. De røde linjer kom til på den måten at under de drøftelser som fant sted i Oslo i 1924, fremla de engelske delegerte karter, hvor de hadde trukket op linjene efter sitt eget syn på Norges sjøgrense, og de ønsket så også å få utarbeidet et sett karter

hvor den norske sjøgrense var markert etter det de gikk ut fra var norsk opfatning. Og fiskerikonsulent Iversen, som ikke var en av de norske delegerte, men var tilkalt, bistod englenderne med å trekke op disse linjer, som skulde markere den norske opfatning, og han fikk igjen bistand av daværende kaptein i marinen Askim, som ved en beklagelig inkurie fra admiralstabens side fikk adgang til å delta i dette arbeide, skjønt han et par måneder i forveien på Justisdepartementets foranledning hadde fått en skarp reprimande for sitt forhold til sjøgrensespørsmålet ved uforsiktige artikler han hadde skrevet i dagspressen. Han var ikke opnevnt av admiralstaben, men hadde fått tillatelse til å bistå Iversen. Det var disse to herrer som sammen med de engelske sjøoffiserer laget disse såkalte røde linjer. Det er oprindelsen til dem. I komiteens innstilling vil man kunne følge i detalj disse ting, men jeg nevner det nu for at man skal vite hvad det er. Det har jo noen betydning til belysning av hr. Mowinckels innlegg.

Jeg må bekjenne at hr. Mowinckels syn på saken forekommer mig å være noe overraskende. En ting er hvad vi alle er enige i, at man ønsker vennskapelige forhandlinger med England for å nå til et positivt resultat, men når hr. Mowinckel taler om en merkelig utvikling fra britisk side, og kaller det som den britiske minister nevnte for utenriksministeren, for en merkelig innrømmelse de byr oss, da er jeg ikke i stand til å følge ham. Det som bys - hvis vi skal bruke det uttrykk - det er altså en 4-mils grense utenfor de røde linjer, men med vesentlige innskrenkninger for å markere at England ikke godtar noe prinsipp. Men hvad er det faktiske forhold? Det faktiske forhold er at i alle de år som er gått siden 1924, har England aldri gjort noe som helst forsøk på å gå innenfor de såkalte røde linjer, som de selv har vært med å trekke op. De har respektert dem helt ut. De engelske trålere respekterer idag de nye grunnlinjer, fordi deres assuranceselskaper har pålagt dem å gjøre det, likesom de engelske assuranceselskaper i The Fisherman's Almanac har trykt hvert eneste år at Norge har en 4-mils grense, som trekkes ut fra rette grunnlinjer mellom de ytterste punkter på kysten. I praksis har man alltid respektert dem. Derfor er det også så at det i virkeligheten, hensyn tatt til det store antall av trålere, har vært så uhyre få tilfelle av virkelig friksjon. Og de britiske assuranceselskaper har respektert de nye linjer, derfor har man hatt, såvidt bekjent, bare ett tilfelle siden forrige sommer hvor en engelsk tråler har vært innenfor, nemlig tråleren "Moravia". Jeg vet ikke hvorvidt det tilfelle som stod omtalt i avisene angående den engelske tråler "Loch Barriton" av Hull, gjaldt omtvistet territorium eller uomtvistet territorium. Da jeg nevnte det for utenriksministeren forleden, var det ennå ikke kommet noen rapport - men etter de telegrammer som stod, måtte man få inntrykk av at det gjaldt tokter inn på helt uomtvistet norsk territorium.

Jeg vil i denne forbindelse ha nevnt det, fordi tingets medlemmer vet det kanskje ikke, at den avtale om erstatning for skade forvoldt av trålere, uten hensyn til territorialgrense, som blev sluttet av Mowinckels regjering, har vist sig å være meget hensiktssvarende. Det er i en lang rekke tilfelle opnådd enighet mellom den norske og den britiske nevnd, og fiskere har

fått utbetalt erstatninger som de har vært fornøiet med. Det har hittil ikke forekommet et eneste tilfelle hvor forhandlinger ikke har ført til positivt resultat på dette område, så jeg tror man har lov å si, at i praksis viser de engelske fiskere - med unntagelser naturligvis - megen villighet til å respektere norsk opfatning. Jeg innskyter der - fordi jeg tror det tjener til opplysning - at det er langt flere tilfelle hvor engelske trålere blir anmeldt og straffet utenfor Skottlands og utenfor Irlands kyster, enn det er i Norge. Og det er også utenfor Island et ikke lite antall tilfelle til tross for at straffen for ulovlig trålfiske i Norge er mindre enn i noe av disse land. Mulkten på Island går op i det mangedobbelt av maksimalboten i Norge, og den nye skotske og irske fiskerilov gjør det å tråle ulovlig til en overordentlig farlig ting, idet nemlig en tråler som blir opbragt for å ha fisket ulovlig, blir ikke friggitt, når den betaler sin bot, medmindre den forplikter sig til ikke å forfølge saken videre. Hvis en trålerskipper protesterer mot sin bot i Irland, blir hans skute oplagt inntil der faller dom i høiesterett, og det vil da si at det er ingen som våger å ta den risiko, for da lønner det sig ikke. Og utenfor Skottlands kyster hevder lovgivningen nu en 11 mils trålergrense, så de 4 mil utenfor Norges kyster er ikke noe særlig forbløffende for trålerne. Utenfor Irlands kyster er grensen vigende, idet det i de irske resolusjoner står, at de skal hevde sin grense så langt det er mulig for dem under hensyn til internasjonale forhold. Det er til en viss grad svarende til det som en del år var praksis i Norge. Men altså faktisk har England i 10 år respektert de linjer som det nu tilbyr å forhandle om under forutsetning av å få lov til å gå innenfor disse på en rekke punkter. Og ikke alene har de respektert dem, men man hadde en underhåndsavtale, en såkalt "gentleman's agreement" mellem den norske regjering og den engelske, som blev inngått i 1933, gående ut på at disse røde linjer uinnskrenket skulde respekteres fra britisk side, mens man fra norsk side hadde sagt at man ikke skulde opbringe trålere i det såkalte omtvistede område mellem det norske prinsipale standpunkt og de røde linjer. Men i de tilfelle hvor det har vært sådan opbringelse, der har England ganske visst protestert, men de har ikke gått lenger enn til protester, når Høiesterett har avsagt sin dom. Det engelske såkalte tilbud av januar iår er derfor et vesentlig tilbakeskritt i forhold til den rettsorden som i over 10 år ved underhåndsoverenskomst har vært gjeldende, så det forekommer mig, at når man kaller dette for en merkelig innrømmelse fra britisk side, så leveres merkeligheten av den som finner dette, og ikke av englenderne.

Det vilde muligens være naturlig fra norsk side å markere på ny villigheten til forhandlinger, og det er jo også gjort i utenriksministerens utkast til note. Jeg vil si om det rent formelle, at det er selvsagt at ikke Stortinget som sådant godkjenner en notes tekst eller ordlyd eller redaksjon - den kan vi overhodet ikke diskutere på en fruktbringende måte her i detalj. Hvad man kan diskutere er linjene eller prinsippene for den - og vi har jo markert den hele tid, at vi er villig til å drøfte ethvert spørsmål om beskyttelse mot trålere. Jeg har intet imot å kalle det trålergrense istedenfor fiskerigrense - og vi var jo sterkt inne på det i komiteen; vi drøftet det -

det er et spørsmål som ikke inneholder noen stor realitet - deri er jeg enig med hr. Mowinckel - fordi fra vår side betyr denne grense nærmest en trålergrense. Og i utenriksministerens bemerkninger til den britiske sendemann er jo brukt gjentagne ganger uttrykket trålergrense, så deri ligger ingen som helst vanskelighet. Rent følelsesmessig tiltaler det mig ikke, når den britiske minister kommer til den norske utenriksminister og sier, at de er villig til å forhandle om en grense for forbud mot tråling som skal gjelde både norske og utenlandske fartøier. Det er dog et temmelig stivt stykke, at en fremmed stat krever at en annen stat skal forby sine egne undersåtter å tråle i eget territorium; men da vi jo har forbud gjeldende mot tråling, så har jeg for så vidt ingen innvending å gjøre mot det, fordi den engelske lov forbyr engelske undersåtter å tråle innenfor 11 mil, og fordi England har hevdet at det er like overfor egne undersåtter man effektivt kan forby tråling, så man for så vidt kan si at det foreligger en parallellitet - skjønt jeg hadde ønsket at der fra norsk side var tatt sterkere hensyn til ønskeligheten av å ha en gjensidighet mellom de to land. Jeg vilde ingen betenkelighet ha ved å gjennomføre samme regler til beskyttelse mot trålere utenfor Norges kyst som England har utenfor sine kyster, altså utenfor Skottland - i England selv er det lite av fiskemuligheter; men når hr. Mowinckel vil at vi på dette tidspunkt skal avgi en uttalelse som den han kommer med, så står det for mig som en hel uthuling av det norske standpunkt og som et tilbakeskritt til den mangel på orden som vi hadde før den kongelige resolusjon blev avfattet. Og ikke det alene, men efterat den britiske minister muntlig har gjort rede for overfor den norske utenriksminister at den engelske regjering ikke vil kunne godta et slikt forslag om forhandling, hvis man kobler det sammen med bankene, da kan ikke jeg skjønne at det er noe vennskapelig i det at man skriftlig gir beskjed om at det som den engelske minister muntlig har sagt at England ikke vil kunne godta, det er vi villige til å gjøre.

Jeg kunde ønske at den norske note som blir avgitt, var noe mere smidig og elastisk i sin form enn jeg ved oplesningen hadde inntrykk av at utenriksministerens note var. Det er mulig at det skyldes det inntrykk som utenriksministerens bestemte og konsise foredrag av noten gjorde, at vi fikk inntrykk av at noten var likeså bestemt som han selv var, og at dens redaksjon muligens kan være mere smidig enn vi der fikk inntrykk av. Jeg tror det er riktig å gjøre dens form så smidig som mulig. Jeg tror det er riktig - som utenriksministeren har gjort i den note - å nevne, og gjerne understreke det sterkt, at vi er fremdeles villige til å forhandle om beskyttelse mot tråling på samme måte som vi har vært det den hele tid, så snart det fra engelsk side måtte komme et tilbud. Men vi kan overhodet ikke ha noe grunnlag å stå på under forhandlingene med England, vi har overhodet intet å stå på, hvis vi går tilbake og efter den engelske avvisning sier: Vel, vi er villige til å forhandle om hvad som helst, når bare England vil forhandle.

Hr. Mowinckel sier "under henvisning til den kongelige resolusjon". Det forekommer mig å være nøiaktig den samme logikk som i hin berømte preken som begynte med de ord at

"ligesom løven er et grimmigt dyr, således skulle og vi vandre i et fromt og ydmykt levnet." Det er jo det som er innholdet av hr. Mowinckels note. Jeg går ut fra at ialfall ingen annen utenriksminister enn hr. Mowinckel vilde være villig til å avgi et sådant svar til England. Men jeg vilde anse det ganske overordentlig beklagelig hvis der i Stortinget skulde skje voteringer over forslag som dette eller i en sak som denne. Det som var styrken ved den kongelige resolusjon utadtil, det var at det blev bekjent at det var i kraft av en enstemmig beslutning i Stortinget. Jeg kan ikke tenke mig en større triumf for den annen part enn å få konstatert: Der er ikke lenger noen enstemmighet. I en av de redegjørelser som var avgitt til England, der er det av hr. Mowinckel gitt uttrykk for, at der er mange dissenser i Norge i denne sak. Man kan si at det er England naturligvis opmerksom på etter pressepolemik og annet; men det er dog en vesentlig forskjell mellem en dissens på det tidspunkt, da en sak befinner sig under offentlig diskusjon, og en dissens som kommer til uttrykk gjennom voteringer i Stortinget, når man står overfor alvorlige forhandlinger med en fremmed makt. Og det tror jeg man med sikkerhet kan gå ut fra efter mange års smertelige erfaringer, at voteringer i Stortinget, selv om det er for lukkede dører, forblir ikke noen dyp hemmelighet i korridorene overfor pressemenn, og de forblir heller ikke noen dyp hemmelighet overfor de fremmede legasjoner. Hr. Mowinckel reserverte sig, da Stortinget fattet sin beslutning som var grunnlaget for den kongelige resolusjon, på en måte som jeg synes ut fra hans opfatning var helt riktig og var helt lojal. Men jeg mener at det samme burde han innskrenke sig til å gjøre nu. Det er naturlig at man foranlediger en debatt, når man har så sterke tvil som hr. Mowinckel har; men jeg tror ikke at det er naturlig, og jeg tror ikke at det gagnar noe hensyn, at man har voteringer i en sak av denne art i Stortinget. Det tjener til liten veiledning for regjeringen, og det kan meget vel føre til en vesentlig svekkelse av den norske stilling, hvad enten man skal forhandle eller der ikke kommer forhandlinger i stand.

For øvrig deler jeg hr. Mowinckels opfatning, at England meget gjerne vil komme til en vennskapelig ordning; ja, jeg tror at det er så viktig for England å gjøre det, at England som jo gjennom mange år har protestert, men aldri har forfulgt protestene, når det kom til en realitet, vil gå frem på samme måte denne gang. Men alt dette er sannsynlighetsberegninger eller usannsynlighetsberegninger. Det som efter mitt skjønn er sikkert, det er at Norge vilde svekke sin stilling overfor England på den mest skjebnesvangre måte og vilde gjøre det ganske umulig å holde fast ved den kongelige resolusjon som et enstemmig storting står bak, hvis man skulde avgi et svar efter den linje som hr. Mowinckel angav.

Jeg skulde anse det ønskeligst at man ikke hadde noen votering. Der er foredraget et utkast til note, man har et inntrykk av linjen og hovedpunktene i den note, og i hovedpunktene og i linjen er jeg helt enig med utenriksministeren; men jeg sier på ny som jeg sa isted, at jeg skulde ønske at noten blir så vennlig i sin form, så elastisk, så behendig som det vel er mulig. Og hvis utenriksministeren og den samlede regjering - som ganske naturlig kommer til å

granske noten før den blir sendt - skulde finne, hvad der i og for sig er både forståelig og naturlig, alle forhold tatt i betraktning, at den har en karakter av prosedyre som hr. Mowinckel nevnte, så tror jeg det vilde være en vinning om man avstreifet noten denne karakter og gjorde den så lett å svelge for den britiske minister som mulig. Det er en elskverdighet som han ikke har krav på etter sin hele holdning og optreden i denne sak, og det er av hensyn til Norges egne interesser at jeg ønsker at den skal gjøres lett svelgelig for ham; det kan være en ubehagelig pille, men han bør få den servert i den behageligst mulige klatt grøt.

Andrå: Jeg synes også at hr. Mowinckels pessimisme i denne sak virker litt søkt. Han kan likesom ikke komme bort fra den bedrøvelige linje som han i sin egenskap av utenriksminister har ført gjennom mange mange år. Men når vi kjenner resultatene av den linje han har fulgt i dette spørsmål, så synes jeg ikke han skulde stå her og snakke om sitt positive forslag i motsetning til den negative politikk som den nye utenriksminister vil føre. - Hr. Mowinckel legger kolossal vekt på hvad juristkomiteen - som han kaller den - har sagt om våre utsikter i Haag. Ja, vi husker hvordan denne juristkomiteen blev nedsatt. Det var i 1934 da det endelig på ny forelå innstilling fra utenrikskomiteen i dette spørsmål, og det var om å gjøre, slik som man hadde gjort så mange ganger før gjennom snart 20 år, på sett og vis å få det hele utsatt og forhalet igjen. Da foreslo utenriksminister Mowinckel at det skulde nedsettes en komite, og han fikk også sin komite. Og komiteen kom med sitt resultat. Men så synes jeg at hr. Mowinckel næsten begår litt av et falsum, når han for å styrke denne komites resultat sier at det kom et motinnlegg fra kaptein Meyer, som er imøtegått. Det skal likesom være alle innsigelser som er fremkommet mot 3-mannskomiteens betenkning. Det er jo slett ikke tilfellet; det er ikke bare kaptein Meyer som har imøtegått 3-mannskomiteen. Vi hadde inne i komiteen både hr. Ræstad, som jo er en ekspert på dette område, og vi hadde inne professor Skeie, og disse jurister skulde vel være like folkerettskyndige som de der satt i 3-mannskomiteen, - ja, de skulde vel antas å være mere folkerettskyndige når det kommer til stykket. Og de kom til det stikk motsatte resultat av det 3-mannskomiteen var kommet til.

Når vi nu hører på hr. Mowinckel, må vi næsten tro, at siden den kongelige resolusjon blev offentliggjort, den 12 juli, har engelskmennene skapt sig forferdelig vrangle, så nu er det næsten krigstilstand. - Det er slett ikke tilfellet. Engelskmennene har ikke vært det grand bedre før; de har gjennom mange år, også da vi holdt på de gamle linjer, kranget, og de har kranget meget mere enn de har gjort nu, og har slått sig meget mere vrangle enn i dette tilfelle. For hvad er det som foreligger? De har protestert, - det har de gjort bestandig, det gjorde de også overfor den gamle grense. Men før - i 1933 f.eks. - var de så forarget over at engelske trålere var blitt opbragt, at da sendte de et krigsskib opover til Nord-Norge for å beskytte sine trålere, og som en hevnakt besluttet de også, at i sommermånedene skulde man ikke få lov å eksportere iset fisk til England. Noen slike skritt er de dog

ikke gått til nu. Og den øvrige aksjon fra Englands side, hvorledes er så den løpet av? Jo, vi hører at den tyske minister ifølge utenriksministerens redegjørelse har vært og protestert mot den nye grense. Men da vi hørte utenriksministeren snakke om dette møte, fikk vi nærmest inntrykk av at det løp ikke særlig heldig av for den tyske minister. Og han har heller ikke sett noe mere til ham, såvidt vi vet. Noe utover det vi her har hørt er at England har forsøkt å få Frankrike til å komme med protest, og Frankrike har avvist det. Så det er ikke det grand verre nu enn da vi hadde de gamle grenser; det har heller vært bedre. Og de forhandlinger som har vært ført, og som hr. Mowinckel nu vil forsøke å pense oss inn på igjen, har alltid ført bare til tap og elendighet for Norge og det norske standpunkt. - Alltid, alltid har vi gått tapende ut av de forhandlinger. Engelskmennene har lovet at det som blev sagt når vi forhandlet, skulde aldri kunne påberopes siden. De har påberopt sig det og har benyttet sig av det. Jeg kan bare henvisse til hvad det er sagt om Iversen-linjene og hvordan de har utnyttet dem. De fikk et par mann til å trekke op linjene der hvor de trodde at den norske territorialgrense muligens gikk, og siden påberopte de sig det som et forlik som er inngått med Norge! Og når vi nu ser gangen utover høsten i de skritt som er tatt fra Englands side, så synes jeg ikke det er noen grunn til å føre ytterligere forhandlinger med dem. Først lovet de at de skulde komme med et tilbud som gikk ut på, at ved siden av å forhandle om trålergrensen inne ved kysten vår skulde man også forhandle om bankene ute på havet. Så kom den engelske minister igjen den 7 november - det er annen akt - og da sa han ifølge utenriksministerens redegjørelse den 14 januar at "det nye framlegget skilde seg noko frå forhandlingsgrunnlaget som var sett up den 25 september, på den måten at framlegget av 25 september hadde tala um å setja fast serskilde grensor ute i havet for trålfiske og linefiske; men det nye framlegget som sendemannen no hadde fått, vilde skifta havet millom trål- og linefisket etter årstidene, soleis at i visse månader skulde dei halda trålarane heilt burte frå bankane der ute."

Ja, det skulde være en fin historie, hvis man skulde begynne å underhandle på det grunnlag. Ute på de bankene som det gjelder - det er selvfølgelig Senjabankene de tenker på - der fisker trålerne fra tidlig på høsten og til ut på vårparten. Så har de antagelig tenkt at de skulde skifte etter årstidene, slik at i den nevnte tid skulde de norske fiskere, som har fisket der i mange hundre år, holde sig borte fra sitt gamle hav, og så skulde engelskmennene til gjengjeld holde sig borte i den tid de ikke kunde få noe med trålen. Jeg synes heller ikke det er noe forhandlingsgrunnlag. Og når hr. Mowinckel er så begeistret for det tilbud som er kommet den 6 januar, så er det som hr. Hambro sa, det er ikke noe annet enn de gamle røde linjene som de før har respektert. Men det er ikke slik som hr. Mowinckel sier, at nu vil de respektere 4-milsgrensen. Nei, de vil ha en ny grense, og den grense skal gå der hvor 4-milsgrensen går, utenfor de gamle røde linjene. Men det skal for Guds skyld ikke kalles for 4-milsgrensen, for det kan de ikke gå med på. Og for å fastslå at de holder på sitt gamle 3-milsprinsipp, skal det gjøres forskjellige

innrømmelser, slik at de kan komme til å være innenfor de gamle røde linjene, som de har respektert helt siden 1924-25. Det er ikke noe nytt forslag som foreligger der.

Trålfisket foregikk på Finnmark før for det meste helt oppe i territorialgrensen, og slik at de hadde anledning til å ta sig en liten tur innenfor, når det passet sig, i det lange distrikt som det var meget vanskelig å bevokte. En eneste gang i alle de år hr. Mowinckel har sittet som utenriksminister, har han morsket sig litegrand. Hvis man ser på de opbringelser som er foregått - selv om vi har hevdet 4-milsgrensen - så ser vi at helt til 1930 er det ikke opbragt en eneste tråler lenger ut enn 2,95 mil utenfor grunnlinjene. De har aldri foregått mellom 3- og 4-milsgrensen. Det kommer selvfølgelig av at vaktskibene deroppe har hatt to forskjellige ordre. De har hatt en ordre om at der er en 4-milsgrense, som de skal holde, og så en annen ordre som gikk ut på at mellom 3- og 4- milsgrensen skal trålerne ikke opbringes. Derfor kom man aldri lenger enn til 2,95 mil. Det var den ytterste opbringelse vi kunde finne til 1930, i de papirene vi hadde i utenrikskomiteen. Men så i 1932-33 var det noen få trålere som blev opbragt mellom 3- og 4-milsgrensen, og da blev det et forferdelig spektakkel på England. Det var da de nektet å kjøpe fisk som var fisket øst for Nordkap, det var da de sendte et krigsskib opover. Men resultatet, hvad var det? Jo, efter den tid fortrakk trålerne ut på havet, ut der hvor vi ingen grense kan trekke; efter den tid begynte fisket på Senjabankene. Siden har der omtrent ikke vært opbragt noen tråler på Finnmark. Før var det omtrent ukentlig at der blev opbragt trålere, nu går det nær sagt år mellom hver gang det blir opbragt en på Finnmark, og det er da et gode. Hvis engelskmennene ser at det er en liten smule alvor bak ordene, respekterer de det, de protesterer, men de respekterer grensen.

Hvordan stiller så fiskerne sig overfor dette spørsmål? Efterat den kgl. resolusjon var gitt den 12 juli i år, kunde vi ved å lese i pressen i trålerdistriktene få et inntrykk av det. De mente der at grensen gikk altfor nær land, også slik som den nu var trukket op. Og det merkelige var at deroppe i Nord-Norge var det venstres hovedorgan som førte an i denne kamp mot de nye grensene og sa at de lå altfor nær land; de vilde ha grensene så langt ut at de kunde få Senjabankene med innenfor, og de snakket om at arbeiderregjeringen hadde forrådt landets interesser og forrådt fiskerne. Jeg skulde ønske at denne redaktøren hadde hatt anledning til å sitte nede i losjen idag og høre hr. Mowinckel, så kunde han kanskje fått et inntrykk av, hvem det er som søker å hevde fiskernes interesser i denne sak og hvem det er som ikke vil gjøre det.

Gram: Dette spørsmålet om sjøgrensen er av så vital betydning for oss, at jeg mener vi bør være meget omhyggelig i de beslutninger som her skal fattes. Det er ikke bare et nasjonalt prestigespørsmål, men for våre fiskere nordpå betyr det så overordentlig meget, og derfor tror jeg også at formen i de noter vi sender, formen i de beslutninger vi fatter, bør være så grundig og nøie overveiet at der ikke finnes uttrykk som senere kan bli anvendt mot oss. Jeg er ganske enig i at man må avvise det engelske forslag, derom kan der ikke herske noen

tvil. Og jeg hørte med glede forrige gang utenriksministeren hadde ordet her, den 14 januar, at regjeringen heller ikke i utenrikspolitikken vilde være med på å følge de "raude linone". Men når vi nu her idag kommer og skal behandle dette på den måte som nu skjer, er jeg ikke helt sikker på om det er helt betryggende. Her har vi fått muntlig referert et utkast til en note, - såvidt jeg forstod utenriksministeren hadde han formuleringen praktisk talt helt ferdig, - og vi får også muntlig referert et motforslag, kanskje man kan kalle det, fra hr. Mowinckel, et avvikende forslag fra hr. Mowinckel, og når han, som jeg ialfall i dette tilfelle gjør, legger så sterk vekt på formen, er det ikke lett for oss menige stortingsmenn utenfor den høie 13- mannskomite å kunne bedømme hvorvidt dette er de heldigste og de riktige uttrykk. Jeg vil derfor understreke hvad stortingspresident Hambro sa fra denne talerstol for en liten stund siden, at Stortinget kan ikke godkjenne en notes redaksjon eller ordlyd, det må være på regjeringens eget ansvar at den sendes, og vi kan ikke her ta standpunkt til ordlyden i den. Det var setninger der, hvor det ved første oplesning for mig stod som noe tvilsomt hvorvidt de absolutt heldigste uttrykk var valgt. Jeg tror man må være "suaviter in modo" selv om man også er "fortiter in re", man skal være forsiktig og lempelig i sin uttrykksmåte, men meget sterk med hensyn til realiteten. Det er naturligvis ikke så lett å kunne følge med bare ved en oplesning, fordi undertiden også sproget faller oss litt fremmed. Jeg vil ikke be om at denne sak skulde bli utsatt for at vi skulde få ordlyden oversatt til et av de to offisielle riksmål her i landet, men jeg tror ialfall man skal være litt varsom med her å ta standpunkt til ordlyden. Derfor bør der ikke skje noen votering her idag.

Med hensyn til hr. Mowinckels forslag kan det jo være en del av oss som kanskje kan være litt skeptiske av hensyn til hr. Mowinckels fortid i denne sak, men jeg skal ikke komme nærmere inn på det. Hele den store realitet skal vel formodentlig behandles og oprulles her senere, og da er det vel andre som kjenner meget mere til saken enn jeg, som formodentlig vil diskutere den side av saken. Men det kan kanskje være så at dette nokså meget er en forskjellig taktisk bedømmelse av hvad der er det heldige å lansere nu, og da er det ikke så lett for oss uinnvidde å votere over det spørsmål heller. Jeg tror - men det kan godt være jeg tar feil - jeg tror personlig ikke der er så forferdelig dyp kløft mellom de forskjellige opfatninger med hensyn til realiteten, og jeg legger megen vekt på om man her kunde bli enstemmig. Derfor vil jeg også håpe at det ikke skal skrides til en votering hvor man stemmer for eller imot hr. Mowinckels forslag. Jeg vil i tilfelle stemme imot det. Jeg tror at en vedtagelse av forslaget kanskje nu vil opfattes som en svekkelse av det nasjonale standpunkt; men en forkastelse av forslaget vil muligens på den annen side låse fast en løsning som man kanskje kan bli nødt til å ta op igjen senere. Jeg håper det ikke vil bli tilfellet, jeg håper ingen av delene vil skje; men jeg vil bare si at her får vi da heller sverge til magisterens ord. Men impliser ikke Stortinget, la ikke oss idag delta i en votering over ordlyden, her hvor ordlyden kan bety så meget.

Støstad: Jeg har ikke fullt så vanskelig for å forstå utenriksministerens sprog som hr. Gram, men jeg er allikevel enig i at det er klart at Stortinget ikke kan gi sig til å diskutere ordlyden i et memorandum eller en note som skal sendes til Storbritannia; det får vi vel overlate til regjeringen eller i første rekke til utenriksministeren.

Da jeg hørte på hr. Gram, må jeg si at jeg fikk inntrykk av at hovedsaken for ham idag var så å si å fralegge sig alt ansvar for hvad som enn måtte skje i dette spørsmål. Jeg kan jo også til en viss grad forstå at folk gjerne vil gjøre det, men denne sak er vel nu snart kommet i den stilling at noen hver er nødt til å ta sitt standpunkt og ta det ansvar som følger med standpunktet.

Det er ikke nødvendig for mig å si særlig meget om denne saks historie. Vi som har vært her noen år, kjenner til hvor lenge det nu har vært, om ikke forhandlet, så dog drøftet, dette spørsmål om sjøgrensen. Det var et av de første spørsmål som jeg fikk anledning til å gjøre mig bekjent med da jeg kom på Stortinget for 12-14 år siden, og siden har det pågått så å si årligårs. Det har vært mange forhandlinger, og spørsmålet har gjennomgått mange faser. Det som er et faktum idag, er at regjeringen med Stortingets samtykke ifjor trakk op grunnlinjene for de tre nordlige fylker når det gjelder sjøgrensen. Det trakk dem op ved kongelig resolusjon av 12 juli, og det var på grunnlag av en enstemmig stortingsbeslutning. Det var naturligvis delte meninger om enkelte ting både i utenrikskomiteen og i Stortinget, men resultatet blev dog en enstemmighet. Da denne resolusjon blev offentliggjort, var det så at England kom med sitt - man kan vel kanskje ikke kalle det tilbud, men tilsagn om å drøfte hele spørsmålet, også spørsmålet om fiskebankene utenfor de grunnlinjer som er trukket op. Dette Storbritannias standpunkt førte så til at man i en nokså lang tid håndhevet den kongelige resolusjon med lempe. Man sa, at inntil England har fått anledning til å utarbeide sitt syn og sitt tilbud, så skal vi være lempelige ved gjennomførelsen av den kongelige resolusjon av 12 juli. Men når det da kommer til det stykke at dette forslag fra Storbritannia skal fremlegges, kommer ikke det forslag som var bebudet i august, men det kommer et helt nytt forslag, som kobler ut det som kunde gjøre det mulig for oss å overveie en samlet forhandling både om grunnlinjene og om bankene utenfor grunnlinjene. De frafaller nemlig eller så å si sviker det løfte om å opta forhandling om bankene utenfor sjøgrensen. Det er noe vanskelig å forstå hvad som kan være forklaringen på Storbritannias endrede stilling her, at de fra så sterkt å hevde at de vil ha drøftet hele dette vanskelige og kompliserte spørsmål, kommer tilbake til sitt gamle standpunkt om at det kun er grunnlinjene det gjelder. Noen ting må vel ha skjedd i mellemtiden som har forandret Storbritannias holdning til disse spørsmål. Hvad som er skjedd, er det vanskelig å ha noen greie på. Men at denne Storbritannias endrede holdning skulde ha innflydelse på vår stilling til et enstemmig stortingsvedtak og den kongelige resolusjon av 12 juli, synes jeg dog blir noe vanskelig å skjønne. Det er svært tiltalende dette å tilby Storbritannia forhandlinger, slik som hr.

Mowinckels forslag går ut på, men jeg tror ikke det er klokt. Vi må naturligvis være klar over, at når det gjelder spørsmål av denne art, er ikke Storbritannia å spøke med. Jeg tror vi må regne med at de er svært lite sentimentale. Jeg tror ikke de vil ta særlig hensyn til fiskeribefolkningen på Nord-Norge, hvis de mener å ha noen fordel av å føre en politikk som går på tvers av den kongelige resolusjon av 12 juli. Men på den annen side plikter vi vel også å se på dette spørsmål både nasjonalt og rent økonomisk. Særlig for fiskeribefolkningen nordover er det et økonomisk spørsmål av stor betydning, og det er meget vanskelig for oss å kunne gå tilbake fra det som allerede er gjort. Vi må i hvert fall undersøke om det ikke er ting og forhold som gjør at Storbritannia i dette tilfelle ikke har så lett for å øve det press på Norge som de ganske sikkert kunde ønske å gjøre. Og her tror jeg at det kan være ting som taler for at England protesterer, men allikevel til syvende og sist muligens finner sig i og tolererer de linjer som Norge har trukket op. Storbritannia har, slik som komiteens formann hr. Hambro nevnte, Skottland og kysten rundt der. Men de har også andre hensyn å ta til sitt renommé mellem nasjonene, og det kan jo hende at det for Storbritannia til syvende og sist kommer til å spille en viss rolle dette at de gjerne i hvert fall utad vil hevde at de er de små folks forsvarere.

Hvis vi ser på hr. Mowinckels forslag idag, så heter det der at regjeringen skal anmodes om å undersøke om man kan få forhandlinger med Storbritannia om en overenskomst som gjelder ikke bare en almindelig sjøgrense, men en 4 mils trålergrense. Hvis man sammenligner dette forslag med den kongelige resolusjon av 12 juli, så er det klart, at hvis dette hr. Mowinckels forslag skulde bli vedtatt, har Stortinget så å si slått en strek over den kongelige resolusjon av 12 juli. For der heter det nemlig at man trekker op grensen for det norske fiskeområde og ikke en trålergrense. Hvad som kan være klokt, en almindelig fiskegrense eller trålergrense, er en sak for sig. Men Stortinget har allerede tidligere sagt at man skal trekke op en grense for det norske fiskeområde ute i havet, og da synes jeg det er litt vanskelig for Stortinget etterpå å vedta et forslag som skal forsøke å få forhandlinger om en trålergrense. De to ting er ikke akkurat det samme, har ikke akkurat den samme betydning. Jeg skjønner ikke annet, enn at hvis Stortinget skulde vedta hr. Mowinckels forslag, har man dermed på mange måter slått benene unda den norske resolusjon av 12 juli. Og jeg synes det skulde ligge nær å tenke at et tilbud fra Norge, slik som forholdene har utviklet sig, vil vanskeliggjøre og svekke det norske standpunkt, om man blir nødt til å få denne sak bedømt ved en internasjonal domstol. Folk må få det inntrykk at den kongelige resolusjon av 12 juli i virkeligheten ikke var alvorlig ment, det var et forsøk og intet annet. Men jeg tror ikke det var Stortingets mening at dette skulde være bare et forsøk, en prøveballong like overfor Storbritannia. Det var det norske folks suverene vilje som kom til uttrykk i den kongelige resolusjon av 12 juli. Og da synes jeg man også får holde fast ved den og ikke svekke den ved nu å komme med et tilbud til Storbritannia om å forhandle bl.a. om en trålergrense og bankene utenfor denne eventuelle trålergrense. Det England har tilbudt nu, er jo ikke noe annet

enn det som har vært gjort gjeldende i de siste år helt siden 1924-25. Det er faktisk ikke noe annet enn det vi har hatt i de siste år, undtagen at de i realiteten kanskje erkjenner 4 mils-prinsippet, ennskjønt også der gjør de den undtagelse at de røde linjer, som skulde bli resultatet av Englands tilbud, vil de ha trukket lenger inn til kysten enkelte steder, slik at heller ikke 4 mils-prinsippet i virkeligheten er fastslått. Jeg er kommet til det resultat at hovedlinjene i det memorandum til Storbritannia som utenriksministeren refererte, er riktige. Men naturligvis de enkelte ord og setninger får bli en sak til drøftelse innen regjeringen, og jeg går ut fra at hvis ikke noe annet forslag blir vedtatt her, eller det ingen votering blir, har Stortinget godkjent hovedlinjene, eller grunntonen så å si, i det svar som utenriksministeren her har referert for oss.

Statsråd Koht: Det er rett, som hr. Mowinckel sa, at det oppsetet til svar til den britiske sendemannen som eg har gjort, inneheld ei avvisning av forhandlingar, men vel å merka: avvisning av forhandlingar på det siste grunnlaget som har kome frå britisk side. Hr. Mowinckel er einig i at på det grunnlaget kann vi ikkje forhandla med den britiske regjeringa; men til denne avvisinga vil han festa eit tilbod til Storbritannia um å forhandla um ein ting, der Storbritannia etter mitt beste skyn har sagt at no, i denne stunda og i denne samanhengen, vil det ikkje forhandla um det. Det som den britiske sendemannen sa til meg, då han sist, den 15 januar, kom og vilde glatta noko over det han hadde sagt den 6 januar, var at han nok meinte at den britiske regjeringa vilde vera med på å dryfta det same spursmålet som ho sjølv fyrr hadde sagt at ho vilde koma med framlegg um, ein skipnad ute på bankane ute i det frie havet, anten det so skulde vera etter eit grenseskifte eller eit årsskifte, men berre ikkje no. Han sa, at um vi frå norsk side vilde segja at vi ynskte forhandlingar um dette, måtte vi ikkje gjera det til eit vilkår at det skulde koma med no: for no hadde den britiske regjeringa endeleg sett seg på det tilbodet som ho no hadde kome med, det å godkjenna dei raude linone. Vi har frå norsk side heile tida sagt at det fyrste tilbodet frå britisk side, det som greip um alle bankane og havet utanfor Nord- Noreg, det var vi heilt viljuge til å forhandla um, og det er teke upp at i det oppsetet til svar som eg har gjort. Det er noko som vi alltid har vore viljuge til å forhandla um, m.a. for di vi sjøelve ser det som ein stor vinning å få ein slik avtale. Vi har alltid - eg trur nok eg torer segja det - i all denne tid som vi har havt den britiske sendemannen og den britiske chargé d'affaires vankande i utanriksdepartementet, hevda eit ynske um å koma til ei venskapleg semje med Storbritannia i dette spursmålet, og det står vi sjølv sagt framleis ved.

Ein kann vel kanskje segja, og eg trur det er rett, i ein viss måte i det minste, at dette siste tilbodet frå England er eit merke på at Storbritannia og den britiske regjeringa har tøygt seg burt frå det standpunktet som regjeringa stod på fyrr. Dei har ikkje fyrr i teorien vilje tøyggja seg so langt som dei no vil gjera. Dei har gjort det i praksis, det er so; men no vil dei gå med på offisielt å godkjenna slike linor som det her er tale um. Men kvifor er det at vi no kann segja at

den britiske regjeringa har tøygt seg? Eg kann ikkje sjå at det er nokon annan grunn til det enn at den norske regjeringa og dei norske statsmaktene har teke eit fast standpunkt i denne sak og har sagt frå at her er det vi meiner grensone skal gå, og desse linone er det vi dreg upp. Alt det eg har høyrte frå England, gjev vitnemål um at det at vi no endeleg har teke eit fast standpunkt, og at det no er slutt med dei endelause forhandlingane, i røynda har vore ein stor vinning for landet vårt i tilhøvet til England.

Eg trur alle er einige i den ting - og eg trur at hr. Mowinckel òg er einig i det - at med grunnlag i dei raude linone kann vi ikkje forhandla. Hr. Mowinckel òg meiner at grunnlaget, utgangspunktet, må vera dei linone som er dregne upp i den kongelege resolusjonen. Det er det standpunktet som den norske regjeringa heilt naturleg må halda uppe, og ho kann ikkje ta noko anna standpunkt. Dette må det bli sagt frå um til England, soleis som det har vore sagt frå fyrr, og det må bli sagt på ein fast og roleg måte. Det kann godt henda at det uppsetet til svar som eg har sett upp, ikkje er so venleg forma som kanskje sume kunde ynskja. Det har ikkje vore i min tanke at det skulde vera uvenleg, tvert um. Eg har vilja gjera det klårt og greitt, men samstundes gjeva det den venlege forma som er naturleg so lenge vi står i det venskaplege tilhøvet til England som vi endå gjer. Eg for min part har difor ikkje noko imot å sjå igjennom det på nytt og sjå etter um det kanskje kunde vera ting i dette svaret som kunde koma til å støyta i utrengsmål. Innhaldet trur eg må vera det same som eg har gjeve det - eg kann ikkje finna noko anna standpunkt her - men, som sagt, det er mogleg at ein kunde finna former som er laglegare og hendigare. Eg er fullt viljug til å sjå på det og dryfta det med regjeringa.

Eg kann dessutan berre trøysta hr. Gram med at dette svaret er uppsett i ei av dei offisielle norske målformene.

Lykke: Jeg skal ikke forlenge debatten noe større, men jeg vil bare si, at da vi nu i det siste møte i utenrikskomiteen behandlet denne sak, var det i den såkalte forsterkede og utvidede komite, og det var første gang at den utvidede komite hadde befatning med dette spørsmål. Det hadde vært behandlet i den forsterkede utenrikskomite - komiteen forsterket fra sjøfarts- og fiskerikomiteen - men vi som tilhører den utvidede komite, hadde kanskje et litt overfladisk kjennskap til saken. Men vi har jo ikke vært helt holdt utenfor saken vi heller - vi har jo i årenes løp fulgt denne sak - og jeg vil si, at jeg mange ganger har undret mig på hvordan det hele til slutt skulde løpe av. Da Stortinget vedtok sin beslutning, som efterfulgtes av den kongelige resolusjon, var jeg - må jeg si - litt engstelig for at den beslutning vilde bli vanskelig å hevde til sin ytterste grense. Jeg deler nemlig helt ut hr. Mowinckels engstelse for at denne sak skal utvikle sig derhen at den kommer inn for en internasjonal domstol. Efter den utredning som er gitt om hvordan vi vil stå i tilfelle den kommer inn for en internasjonal domstol, tror jeg nok at noen hver av oss må være betenkelig i tilfelle det skulde bli utgangen på disse forhandlinger med England.

Når jeg imidlertid ikke kan stemme for hr. Mowinckels forslag, er det fordi jeg mener at vi ved den kongelige resolusjon har tatt et så bestemt standpunkt, at hvis vi først begynner ved beslutninger her i Stortinget å røre ved den og kanskje gi det inntrykk av at vi selv ikke står helt fast på den linjen, er det klart at det er en svekkelse for det norske standpunkt. Jeg kan ikke som hr. Mowinckel se, en sådan helt negativ innstilling i utenriksministerens svar - sådan som han har skissert det for Stortinget - ikke annet enn en påvisning av at idag er den engelske stilling til det norske standpunkt ikke av den art at forhandlinger på det norske grunnlag lett lar sig føre. Men det forhindrer jo ikke at vår utenriksminister og den britiske legasjon er i kontakt med hverandre, og at de når som helst kan diskutere spørsmålet uforbindende for begge parter. Men hvordan blir det i det tilfelle at hr. Mowinckels forslag skulde bli vedtatt - hvor det henstilles til regjeringen på et bestemt grunnlag å forhandle - etter det som nu foreligger i saken? Uaktet jeg på mange måter deler hr. Mowinckels syn på situasjonen som den er idag, kan jeg ikke stemme for hans forslag, og jeg vil - som jeg gjorde i utenrikskomiteen - henstille til ham å trekke det tilbake, sådan at der ikke blir noen annen votering enn den votering som er riktig i et sådant tilfelle, at utenriksministerens meddelelse vedlegges protokollen. Vi har hørt utenriksministerens antydning til svar, som han selv jo sa ikke er endelig, han vil muligens forandre det noe og kanskje gi det en mere vennskapelig form, det vil slett ikke skade noe, tvert imot. Men at Stortinget skulde i enhver henseende gjøre sig medansvarlig i en note som går ut fra utenriksministeren, det er noe helt uhørt og slett ikke påkrevet. Det er jeg helt sikker på at heller ikke utenriksministeren krever av oss. Vi må bare idag være enige om at det norske standpunkt fra den kongelige resolusjon er sådan at vi ikke nu kan vedta et forslag som på noen som helst måte offisielt rokker ved det standpunkt. Det er det jeg gjerne vil ha frem. Det var sagt i komiteen bl.a. at vi må vise at vi er suverene, at de linjer vi har optrukket, rokker vi ikke ved. Jo, nettop det at vi er suverene over vår sjøgrense, gjør at vi har det i vår makt å bøie inn på den grensen på for oss likegyldige steder - mot å opnå den store ting å få en avtale om selve bankene. Selv om det idag sies - hvad vi hører utenriksministeren rapportere - at England ikke idag vil diskutere saken, er spørsmålet om trålingen på fiskebankene så brennende innen selve det britiske rike at den stemning som der efter hvert oparbeides mot den hensynsløse tråling, også må komme vårt standpunkt og våre fiskere til gode. Alle vil jo selvsagt hevde de norske fiskeres rett, det er jeg ganske sikker på at også hr. Mowinckel vil. Jeg tror vi opnår mere ved idag å stå fast der vi står, men ikke sådan at vi sier at vi ikke bøier av en linje på de engang optrukne grenser, hvis vi ved å bøie av kan opnå andre store fordeler. Da viser vi nettop at vi er suverene.

Jeg vil slutte med å si at jeg henstiller til hr. Mowinckel, nettop med det kjennskap han har til denne sak og nettop fordi han spiller en fremtredende rolle i norsk utenrikspolitikk, ikke idag å fremsette dette forslag som han muligens vil få noen få stemmer for, men som selvsagt kommer

ut, og som vil gjøre at man sier at nu er vi på tilbaketog, nu er der folk som vil tilbake. Vi ser alle vanskeligheten ved det standpunkt, men vi må dog ikke idag gi det inntrykk av at vi står vaklende. Vi opnår mere - der tror jeg utenriksministeren har rett - overfor Storbritannia - jeg betrakter ikke forhandlingene som avsluttet med dette - hvis vi idag gir inntrykk av at på den kongelige resolusjon firer vi kun mot at vi opnår fordeler som er like store.

Joh. Ludw. Mowinckel: Det var mig meget vanskelig å følge hr. Lykke. Når hr. Lykke har fått den opfatning at mitt forslag representerer et tilbaketog fra det norske standpunkt, kan han jo ikke ha oppfattet mitt forslag. Her er jo situasjonen den at der foreligger fra britisk side et forhandlingstilbud, og det mitt forslag går ut på, er at vi ikke skal avvise dette forhandlingstilbud, men si at vi er villige til å forhandle om en trålergrense, som vi hele tiden har vært villige til å forhandle om. Det er det mitt forslag sier at vi fremdeles er villige til å forhandle om, men jeg legger til at vi må knytte det sammen med den andre ting vi hele tiden også har villet forhandle om, nemlig forholdet på bankene. Det kan ikke svekke det norske standpunkt, jeg begriper ikke det. Hvad der naturligvis kan sies å svekke det norske standpunkt, er at vi ikke står enstemmige her, og det skal jeg straks komme tilbake til.

Det blev fra hr. Hambros side sagt at det vilde være uhøflig av oss overfor det som den britiske minister har sagt, i vårt svar å blande forholdet på bankene sammen med spørsmålet om trålergrensen, og at derfor mitt forslag ikke var tiltalende; men den uhøflighet tror jeg vi kan våge. Jeg tror vi kan våge like overfor det britiske forhandlingstilbud å si, at vel, vi er også villige til å forhandle om en trålergrense, men for vår part ser vi det sånn at vi må se disse ting i sammenheng. Det vil ikke misopfattes. Og Dormer har ikke så bestemt avvist det som hr. Hambro gav inntrykk av. Dormer har uttrykkelig sagt at han var sikker på at den britiske regjering vilde være mottagelig for forslag på dette område fra norsk side også, men at regjeringen ikke fant det heldig eller riktig nettop nu selv å komme med det.

Der var forskjellige andre ting som jeg naturligvis kunde komme inn på, men jeg vil nødvendig dra denne debatt i langdrag. Det var bare en liten ting til hr. Andrå, som talte så foraktelig om det som hadde vært resultatene av Johan Ludwig Mowinckels utenrikspolitikk i dette spørsmål. Ja, det er uhyre billig å si; men når man da hørte videre på hr. Andrå, som sa at forholdene nu var så tilfredsstillende langs kysten, og at der blev vist så stor respekt fra britisk side like overfor den 4-milsgrense ut fra de røde linjer som nu var etablert, så vil jeg spørre hr. Andrå om ikke nettop det, at vi står som vi står idag, er resultatet av de mangeårige vennskabelige drøftelser om disse spørsmål med den britiske regjering? Hr. Andrå nevnte spesielt forholdet i 1934, da striden var skarp og der var meget spektakkel i Storbritannia, de sendte et krigsskib op, o.s.v., o.s.v., og at da stod vi fast og da vistes resultatet. Å nei, vi stod ikke så svært fast. Vi gikk nettop dengang til vennskabelige forhandlinger med Storbritannia hvor vi viste oss

meget imøtekomende - der er kanskje dem som synes vi viste oss for imøtekomende. Men det var nettop resultatet av de forhandlinger, og også den vennskabelige måte hvorpå spørsmålet blev drøftet nettop da det omhandlede krigsskib var heroppe, som førte til det resultat som gjorde at vi nu har hatt den fred som også hr. Andrá må innrømme at vi har. Og det er sikkert, at hvis forholdene ganske rolig kunde fortsette som de nu har fortsatt, med en stilltiende anerkjennelse fra britisk side av de linjer og grenser som har vært effektuert og bevoktet i de siste to år, så vilde ikke situasjonen vært så farlig. Men der er jo inntrådt to ting som gjør at situasjonen har forandret sig. Det ene er at vi nu offentlig har slått våre grenser fast. Det har England ønsket i mange år, så for så vidt er vi i overensstemmelse med et britisk ønske når vi slår våre grenser fast, men mens Storbritannia meget vel har ment å kunne akkviessere de facto eller i praksis med en ordning, så blir stillingen for Storbritannia selvfølgelig en ganske annen når de offisielt skal anerkjenne eller slå fast visse grenselinjer overfor et annet land som berører dets interesser på havet. Det annet spørsmål som nu har meldt sig og måtte melde sig, er at Storbritannia aldri har offentlig anerkjent den grense det har levet efter i disse ti år. Det har tvert imot sagt: Vi protesterer hver gang der skjer noe innenfor disse linjer utenfor 3-milsgrensen, men vi er villige til, inntil der blir en endelig ordning, ikke å forfølge vår protest. På den måte er det dette har gått, og det har vært forholdsvis tilfredsstillende, særlig i de siste år. Jeg er enig med hr. Hambro i at alt tatt i alt, så er de friksjoner som har funnet sted, forholdsvis få; men nu må der komme en endelig ordning, og det var denne endelige ordning jeg gjerne vilde nå frem til i de vennskabeligste og beste former. Der har vært sagt at faren ved det som er skjedd med hensyn til de såkalte røde linjer, det er at Storbritannia vil kunne påberope sig dem under en rettssak i Haag. Nei, det er ganske umulig. Storbritannia kan påberope sig dem i forhandlinger med den norske regjering og si, at den har anvendt disse røde linjer, og at den har levet efter dem. Det måtte da være de norske linjer? Men den norske regjering har hver gang Storbritannia har forsøkt å påberope sig disse linjer med konsekvens for vårt standpunkt, tatt bestemt avstand fra det. Og i Haag vil det naturligvis med denne avstandtagen fra vår side, som har funnet sted fra første øieblikk de røde linjer blev optrukket til den siste dag, være tilstrekkelig for oss å kunne peke på at de røde linjer har ingen rettslig betydning. Da kunde vi like godt og med samme styrke i Haag, når vi skal hevde vårt 4-milsstandpunkt, påberope oss den kjensgjerning at Storbritannia i ti år har levet efter 4-milsgrensen, og vi kunde påberope oss dette tilbud, hvor de har erklært sig villige til å respektere 4-milsgrensen. Men heller ikke det lar sig gjøre, fordi også det er ting som skjer under forbehold. Men alt dette er efter min mening argumenter for at det svar vi gir, ikke skal slå døren igjen. Det er ikke annet jeg har villet, og det er det jeg har villet gi uttrykk for i mitt forslag. Jeg er den siste som har lyst til å legge noen som helst vanskeligheter i veien for den meget vanskelige opgave utenriksministeren har på dette område; men man må huske på at denne sak er forelagt oss for at

vi skal si vår mening, og jeg har funnet et så stort ansvar forbundet med det, ikke minst på grunn av den befatning jeg har hatt med denne sak i så mange år, at jeg har ansett det som min plikt å gi uttrykk for min mening. Og min mening er altså at svaret skal gå ut på at den norske regjering er villig til forhandling om en trålergrense på samme grunnlag og under samme forutsetning som den norske regjering har vært villig til det i hele høst. Det har jeg ment var min plikt å si. Men det ligger ikke i min interesse å få en votering om dette i Stortinget, så meget mindre som det jo efter de uttalelser som her er falt, er meget få her som vil stemme for et sådant forslag - av forskjellige grunner, av engstelse, av tvil og av frykt for å si noe, også ut fra den opfatning at man ikke skal si noe når det gjelder et svar, selv om man er blitt spurt om det. Da vil jo riktignok utenriksministeren ikke få høre noen mening fra Stortinget, da vedlegger vi bare hans redegjørelse protokollen og lar utenriksministeren selv stille med svaret og beholde det fulle ansvar. Det kan være riktig nok at han beholder det fulle ansvar, men det var jo dog for å høre vår opfatning at dette viktige spørsmål blev lagt frem for oss. Nuvel, jeg er tilbøielig til å tro at også uten noe forslag som det av mig fremsatte, har den debatt som har funnet sted her idag, gitt utenriksministeren et visst inntrykk av Stortingets mening. Ingen har gått så langt som jeg, som har formet min mening i et bestemt forslag, men både hr. Hambro og hr. Lykke har understreket det som for mig er hovedsaken, at man i sitt svar skal være så forsiktig at man ikke slår døren til. Jeg synes det måtte være lett som konklusjon på vår svarnote å si likefrem til Storbritannia at overensstemmende med den norske regjeringens syn og opfatning, slik som den har gjort sig gjeldende i hele høst, er den norske regjering fremdeles villig til å forhandle på det grunnlag som det har vært tale om i hele høst. Det synes jeg måtte være nokså lett, og det synes jeg ikke kunde betegne noen svekkelse eller noe tilbakesteg. Jeg forstod utenriksministeren slik at han på bakgrunn av det som var sagt her, var villig til å overveie nøie formen i det som blir konklusjonen, sluttsvaret, til Storbritannia, forat det gode og vennskabelige inntrykk som vi gjerne ønsker bibeholdt mellem disse to land, fremdeles skal bibeholdes. Skjønt jeg helst vilde ha sett at Stortinget gav positivt uttrykk for sin mening i så henseende, vil jeg nu like så litt som i sommer, da jeg jo hadde et ganske annet syn på det som skjedde enn flertallet i denne forsamling, gjøre noe som med rette eller urette vil kunne påberopes å ha gjort utenriksministerens stilling svakere i denne sak enn ønskelig kunde være. Derfor tar jeg uten noen sorg mitt forslag tilbake, i tillit til og håp om at vi i denne sak tross alt vil føre vennskabelige forhandlinger med Storbritannia, hvilket atter kan føre til at vi slipper det som jeg likefrem frykter: å komme til Haag med denne sak.

Presidenten: Hr. Mowinckel har tatt sitt forslag tilbake.

Braadland: Til å begynne med vil jeg nevne et par ord om det forhold som hr. Lykke nevnte innledningsvis, nemlig arbeidsforholdene for de medlemmer som tilhører den utvidede

utenrikskomite. Jeg tror det vilde være heldig om disse medlemmer i større utstrekning enn hittil kunde få anledning til å delta i utenrikskomiteens forhandlinger når det dreier sig om saker som de senere måtte komme til å delta i behandlingen av. Jeg tror derfor, at når det kommer op en sak som kan tenkes å burde undergis behandling av den utvidede utenrikskomite, vil det være formålstjenlig å la medlemmene av den utvidede komite få anledning til å delta i forhandlingene på et så tidlig tidspunkt og i så stor utstrekning som mulig.

Med hensyn til den foreliggende sak vil jeg uttale at jeg er enig i Regjeringens opfatning av situasjonen, og det av to grunner. For det første mener jeg at den avgjørelse som blev truffet ved den kongelige resolusjon, er av en så alvorlig natur og blev truffet efter så lange og inngående overveielser, at det vilde være forbundet med store betenkeligheter overhodet å tenke på å rokke ved en sådan beslutning. Det er det ene argument. Det annet er at jeg tror det er liten utsikt til å kunne nå frem til et resultat ved forhandlinger mellem Norge og Storbritannia uten at man kommer inn på prinsippene om 3-mils og 4-mils grenser, og uten at det for så vidt fra en eller annen av partene der må gjøres en innrømmelse som vedkommende ikke er villig til å gi.

Jeg kan i det meste være enig i det som til å begynne med bl.a. blev uttalt av hr. Hambro og senere også av en rekke talere, nemlig at det svar som Regjeringen skal gi på den britiske henvendelse, kan vi selvfølgelig ikke diskutere her, det så meget mindre som det jo i dette tilfelle ikke engang dreier sig om en note, det vil jo kun være et promemoria eller en aide-memoire som blir overlevert den britiske sendemann efterat han har hatt en samtale med vår utenriksminister. Jeg er også enig i hvad bl.a. hr. Hambro og nu også en rekke av talere har fremholdt, ønskeligheten av at denne form blir så smidig som mulig.

Efter som det nu nettop er uttalt av hr. Mowinckel, så vil altså hans forslag ikke bli gjenstand for noen votering, det blev trukket tilbake, og jeg vil for så vidt yde hr. Mowinckel min anerkjennelse for det standpunkt.

Det er en enkelt ting jeg gjerne vil nevne i denne forbindelse, og det er det at det har vært uttalt engstelse for å komme til Haag. Det spørsmål ligger kanskje noe anderledes an. Jeg tror tvert imot at det vil bli meget vanskelig å opnå en generell internasjonal avgjørelse av vårt sjøgrensespørsmål, og da særlig fordi jeg tror at England vil gjøre hvad det kan for å hindre en slik avgjørelse. England hevder nemlig 3-milsgrensen, og grunnen hertil er i første rekke at det engelske admiralitet ønsker å gjøre alle lands territoriale farvann så små som mulig, for England behersker jo havet. Så lenge der ikke foreligger noen internasjonal avgjørelse på det område, vil England i krigstid kunne tvinge sin opfatning av nøytralitetsgrensen igjennem ved å sette makt bak ordene, og da vil det være håbløst å tenke på noen internasjonal avgjørelse ved dom eller voldgift. Men saken vil stå i en ganske annen stilling hvis der på forhånd foreligger en internasjonal avgjørelse. Da vil Englands stilling under en krig bli meget vanskeliggjort. Jeg nevner dette fordi jeg tror at Regjeringen fra første stund må være klar over at det vil ha sine store

vanskeligheter med å få en internasjonal avgjørelse på bred basis, og at man ikke må ha noen illusjon i så henseende. Men likeså selvsagt er det at det er i vår interesse å få en avgjørelse som kan betegne en så fullstendig løsning som mulig av de motsetningsforhold som nu er til stede.

Det var videre en enkelt ting til jeg gjerne vilde komme inn på, og det var det svar som president Hambro gav hr. Dybwad Brochmann på hans forespørsel om nøytralitetsgrensen. Jeg tror at det svar kanskje kunde misforståes, for så vidt som hr. Hambro sa at den grense som nu er trukket op, er ikke nøytralitetsgrensen. Det er ganske riktig at fiskerigrensen og nøytralitetsgrensen ikke faller sammen; men jeg mener man må være klar over at vi fremdeles hevder også 4-milsgrense for nøytraliteten. Det kan altså være et spørsmål om man kunde si at den linje som nu er trukket op som fiskerigrense, nøyaktig skal gjelde også for nøytraliteten. Men jeg mener at det må være ganske klart at vi fremdeles oprettholder prinsippet om 4-milsgrense også i nøytralitetsspørsmålet.

Dybwad Brochmann: Jeg er glad for de opplysninger som er fremkommet under debatten, og spesielt for de opplysninger hr. Hambro fremkom med. Men det var også ting som jeg kunde ønske at hr. Hambro hadde uttalt eller utredet litt tydeligere, og jeg vil, spesielt i tilslutning til det som hr. Braadland nettop sa, fremheve at det ialfall fremdeles ikke er klart for mig hvordan dette forhold mellom en eventuell trålergrense og en nøytralitetsgrense egentlig er. Jeg vil også nevne at jeg fikk det inntrykk av hr. Hambros svar at det tross alt var begått diplomatiske feil fra norsk side, således at det kunde diskuteres om vår stilling var svært gunstig ved en eventuell forhandling i Haag, all den stund at vi i realiteten, delvis ialfall, hadde godkjent de røde linjer. Jeg mener i hvert fall at det som foreligger om Norges forhandleres forhold til de røde linjer, må sies å ha stor betydning for avgjørelsen av det spørsmål om vi bør gå til en internasjonal prøvelse i Haag eller ikke.

Jeg er også litt uenig med de forskjellige talere som bruker uttrykket "trålergrense", for efter det jeg har hørt og sett angående fiskeriforholdene nordpå, som det ligger an der, så er det dem som mener at det bare er et tidsspørsmål før tråling på visse steder og innenfor visse grenser vil bli praktisk og riktig å drive, og at vi i mange retninger har en uhensiktsmessig og utidsmessig fiskerimetode, og at det bare er et tidsspørsmål når også vi begynner å tråle. Og da kan jeg vanskelig tenke mig at vi står oss på å forplikte oss overfor England til hvad vi skulde gjøre innenfor vårt eget lands grenser. Jeg tror at man på det område må være meget forsiktig for ikke å hindre utviklingen.

Jeg er, til en viss grad ialfall, enig i en del av det som hr. Mowinckel sa i sitt siste innlegg. Men jeg har ikke oppfattet Regjeringens svar som om Regjeringen vilde avvise videre forhandlinger, jeg oppfattet ikke Regjeringens stilling i denne sak som hr. Mowinckel uttrykte det: å slå døren igjen overfor engelskmannen - men jeg oppfattet det så at det er Regjeringens og Stortingets positive holdning i denne sak at vi skal holde meget fast ved den kgl. resolusjon, og så blir det

bare spørsmål om å finne den hensiktsmessigst mulige diplomatiske form. Regjeringen vil selvfølgelig selv klare å finne den beste form.

Bonnevie: Etterat hr. Joh. Ludw. Mowinckel har tatt sitt forslag tilbake, kunde jeg frafalle ordet. Jeg vil bare ha sagt at jeg ut fra mitt syn finner det fortjenstfullt når hr. Mowinckel har fremholdt at man ikke bør gi den engelske almenhet det inntrykk at Norge vil slå døren igjen for forhandling. Jeg frafaller ordet, idet jeg går ut fra at utenriksministeren tar hensyn til de uttalelser som er fremkommet i den retning.

Hambro: Jeg er enig med hr. Braadland i at Norge, så langt som det er gjørlig, må hevde en 4-milsgrense også når det gjelder nøytraliteten. Særlig hensynet til farleden langs vår kyst gjør det for oss til en meget reell oppgave; men i og for sig sies der intet i den kongelige resolusjon om nøytralitetsgrensen. Den kunngjøres, som jeg nevnte, i hvert enkelt tilfelle. Og som hr. Dybwad Brochmann vil ha forstått av ordskiftet her, har man f.eks. for Skottland en trålergrense av 11 mil og en nøytralitetsgrense av 3 mil. Men det er en given ting at man i tilfelle ikke kan operere med forskjellige sett av grunnlinjer. Det sjøbelte som man proklamerer som nøytralitetsfarvann, må naturligvis beregnes etter de samme grunnlinjer som fiskerigrensen. Derfor har de så stor betydning, og derfor har det vært av en reell vekt på visse steder å få dem ut, slik at selve farleden er beskyttet. Og det er to punkter av vår kyst hvor det vil være umulig å beskytte selve hovedpostleden uten disse grunnlinjer og uten 4-milsbeltet.

For øvrig vil jeg bare si, at om ingen votering finner sted her, så er jo ikke dermed det ordskifte som har vært både i utenrikskomiteen og i Stortinget, til ingen nytte. Det er jo tvert imot forat man skal kunne orientere sig at ordskifter av denne art finner sted; og jeg tror vi alle har grunn til å være regjeringen og utenriksministeren takknemlig fordi utenriksministeren har avgitt sin redegjørelse og har drøftet disse ting i komiteen og i Stortinget. Jeg tror vi muligens hadde ligget heldigere an i forskjellige henseender, hvis det også tidligere hadde vært slik at man hadde hatt drøftelser med Stortinget om det svar man i visse høve har gitt England eller andre makter. Det har vært tjenlig for Stortingets medlemmer, dette ordskifte, og det har selvsagt vært til veiledning for regjeringen og utenriksministeren.

Jeg kan kun uttale min anerkjennelse over at hr. Mowinckel ikke forlanger å få sitt forslag gjort til gjenstand for votering. Jeg forstår fullt ut de hensyn som har gjort at han har funnet å burde tale slik som han har talt, og gleder mig over at han forstår at en votering vilde kunne være en svekkelse og vilde kunne vanskeliggjøre regjeringens oppgave. Særlig etter utenriksministerens uttalelser om at han og regjeringen vil se på og nøie prøve formen, skulde det jo også være overflødig å ha noen votering eller å forlenge debatten. Det kunde tenkes mange former, hvorunder svaret kunde avgis - et memorandum, overrakt med en verbalnote f.eks. Man har adgang

til å få sagt alt hvad man overhodet ønsker å si. Men hovedsaken er at det som er prinsippet, det som er linjen, blir helt klart: At den norske regjering ikke ser noen mulighet for å forhandle, hvis forhandlingene kun skal dreie sig om at Norge fraviker det som er slått fast ved den kongelige resolusjon.

Jeg skal ikke komme inn hverken på Haag eller de andre ting eller på hele sakens forhistorie, det er ikke oppe til behandling nu, og Stortingets medlemmer kjenner ikke dokumentene. Jeg vil bare håbe og ønske at de etterhvert vil gjøre sig bekjent med dem i størst mulig utstrekning. Det er et meget stort materiale som har vært utlagt på Stortingets kontor til gjennemsyn for dem som har ønsket å se det, det er tusener av maskinskrevne sider, og en meget stor procent av disse maskinskrevne sider er av virkelig stor og positiv betydning og interesse.

Det blev av hr. Braadland beklaget at ikke den utvidede komites medlemmer i større utstrekning hadde vært tilkalt for å følge saken, og det kan jeg meget vel forstå; men man fant, og har den hele tid funnet, at alene hvor der reises spørsmål om eventuelt å gå til Haag, eller om måten hvorpå visse viktige ting skulde gjøres, var det formålstjenlig å innkalle hele den utvidede komite. Man må huske på at denne sak har vært behandlet i den forsterkede komite i disse år gjennom hundrer av møter, og slik som Stortingets store, utvidede utenrikskomite er sammensatt, vil det være praktisk og teknisk ugjennemførlig å ha det store apparat til behandling og avgivelse av en innstilling om alle de detaljer som her har vært oppe. Tanken i den forsterkede komite har vært den - jeg understreker det på ny - at når alt detaljarbeide så å si var gjort, og grunnen var lagt, så skulde den utvidede komite, slik som tilfellet har vært nu, være med og drøfte de diplomatiske fremgangsmåter der kunde være tale om, hvis der ikke blev ro om hele spørsmålet. Slik vil der også bli gått frem herefter. De representanter som ønsker å få et førstehånds, positivt kjennskap til de diplomatiske eller andre feil som måtte være begått, vil kunne finne et rikt og fyldestgjørende og for deres fantasi muligens nu og da overraskende stoff i de ti bind som nu, innbundet i relativt elegant skinn, finnes på Stortingets kontor.

Anderssen-Rysst: Siden jeg bad om ordet, har debatten utviklet sig videre og efter andre linjer enn jeg da antok, så jeg skal fatte mig i korthet. Jeg vil kun få lov til å understreke at den sak som vi i Stortinget idag beskjeftiger oss med, efter min mening er den største og vanskeligste sak som dette storting har til behandling. Den kan efter den måte den løses på, eller den måte den utvikler sig på, komme til både på økonomisk og annen vis å bety overordentlig meget for vårt land. Når vi her har diskutert spørsmålet om hvorvidt man skulde søke en avgjørelse på hvad jeg vil kalle trålerspørsmålets grunn eller ikke - og noen synes å stille sig fremmed for det - så vil jeg få lov til å si, idet jeg bemerker at jeg som medlem av utenrikskomiteen har fulgt denne sak fra 1925, at det er nettop trålerspørsmålet og de vanskeligheter som fulgte av den stadig økende virksomhet fra trålernes side på våre kyster og utenfor dem, som sterkt har medvirket til at

denne sak blev reist. Og spørsmålet om å søke en ordning på basis av trålerspørsmålet har gang på gang vært oppe i utenrikskomiteen. Det var også oppe da saken var fremme her i Stortinget i sommer, og det blev fra flere hold nevnt at det var det vesentlige i saken å få en ordning på det punkt. Nu er altså stillingen blitt den at England i det siste forhandlingstilbud, som utenriksministeren kaller det, uttaler at det for sitt vedkommende ønsker en løsning på trålerspørsmålet, en trålergrense; det skal vi ikke se bort fra. Det er ønskelig og nødvendig at vi ser saken således som den har utviklet sig fra 1924 og til nu også på det punkt.

Efter de uttalelser som falt fra hr. Hambro og også nu sist fra utenriksminister Koht, er jeg for mitt vedkommende efter omstendighetene tilfreds med debatten. Jeg tror at det nu, efter de uttalelser som foreligger, må kunne bli mulig å finne en løsning, hvorefter også realiteten i det som ligger i hr. Mowinckels forslag, kan bli tilgodesett. Det er overmåte betydningsfullt at man her ikke slår dørene igjen. Som representant for kysten vil jeg meget sterkt understreke betydningen av at vi finner frem til en ordning i fred, og efter de uttalelser som er falt, konstaterer jeg at viljen til å nå videre fremover i så henseende er sterk på de forskjellige hold som får med saken å gjøre. Jeg håber da at vi kan komme fremover på den vei som efter min mening er den eneste vi bør følge i denne sak, nemlig den fredelige ordnings vei, idet jeg mener at alle erfaringer fra internasjonale avgjørelser, ikke minst ved domstolen i Haag, viser at vi må ønske at saken ikke kommer inn for et sådant forum til endelig avgjørelse.

Handberg: Efter at hr. Mowinckel har tatt sitt forslag tilbake, finner jeg det unødvendig å komme nærmere inn på saken. Jeg tror, efter det jeg har sett av dokumenter og hørt i komiteen, at utenriksministeren har behandlet denne sak på en helt forsvarlig måte, og på en måte som er helt stemmende med de norske interesser, hvorfor jeg mener at den trygt kan ligge i utenriksministerens hånd. Når det gjelder sjøgrensene i sin almindelighet kommer vi jo tilbake til den sak, for Stortinget har jo forlangt at det spørsmål igjen skal forelegges Stortinget, og så snart som mulig, i forbindelse med en full historisk utredning av det som er passert i jøgrensespørsmålet. Jeg mener det er gjort mange ting gjennom tidene som er å beklage, men jeg skal ikke nu komme inn på det, Stortingets medlemmer har anledning til, som hr. Hambro sa, på Stortingets kontor å se dokumenter som jeg mener vil ha stor interesse.

Kårbø: Eg vil byrja med å segja at det er nokso vanskeleg for dei som ikkje har vore med i nemnda, å handsama denne sak og taka ordet her i salen. Saka er sers viktig. Det har diverre vore lagt inn so mykje av det ein kann kalla nasjonalisme o.s.b. i den tid saka har vore handsama, at det har vore sers vanskeleg å segja si meining her i Stortinget. Det har og vore vanskeleg av den grunn at dei dokument som me skulde ha til opplysning for oss, er komne svært seint fram. Nokre timar fyrr me skulde taka avgjerda her, har me fått sers viktige dokument overlevert med påbod um å levera dei attende so snart møtet var slutt. Det har gjort at det har vore vanskeleg for oss som

ikkje har vore med i nemnda, å få eit greitt og klårt innsyn i saka. Når eg i dag likevel har våga meg til å taka ordet, er det av den grunn at eg ser saka sers viktig i den stoda ho står no. Difor fann eg at eg her burde segja frå at ein bør vera varsam. Me kjenner alle den opinion som er i dag millom dei engelske fiskarar andsynes den norske fiskeeksport til England, og som alt har resultert i at det for sild er gjort vedtak um at det skal vera forbode å føra inn norsk sild til England i tida 14 april, etter som eg hugsar, til 14-15 mai. Me kann vel kanskje venta oss noko meir i den lei. Ut frå det at me er so lette å såra på det punkt vil eg gjerne ha sagt her at ein må vera varsam. England kann sers lettvint råma oss nokso sterkt med å slå dørene att for vår fiskeeksport, um me trør dei på tærne, og det vil verta eit hardt slag for det norske fiskarfolk på kysten. Fylgjone av det vil verta nokso kjennelege. Eg vil streka under dette at ein bør vera varsam ut frå det syn at England har nokso lettvint åtgang til å råma oss og råma oss sterkt gjennom vår fiskeeksport.

Presidenten: Hr. Hambro har fremsatt følgende forslag:
"Utenriksministerens redegjørelse i sjøgrensesaken avgitt i Stortingets møte den 14 januar vedlegges protokollen."

Votering:

Hambros forslag bifaltes enstemmig.

Braadland: Jeg vil tillate mig å fornye den henstilling som jeg rettet i 1934 til utenriksministeren om at hans redegjørelse for den utenrikspolitiske stilling blir avgitt for åpne dører. Jeg mener at nasjonen har krav på å bli orientert på dette område, og ikke minst gjelder dette i en tid som den vi nu lever i. Utenriksministerens redegjørelse blir trykt og behandlet i et senere møte, det er vel den almindelige fremgangsmåte. Hvis det skulde være ting som utenriksministeren finner ikke egner sig for offentliggjørelse, så kan det inngå som et særskilt tillegg til den trykte redegjørelse som vi får. Noen nærmere argumentasjon for dette anser jeg for overflødig. Jeg henstiller bare at saken må bli overveiet, og jeg vil gjerne tilføie at i en slik redegjørelse vil det være grunn til også å komme inn på den sak som vi har behandlet her idag.

Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg er nokså overrasket over denne henstilling fra hr. Braadlands side; for i de siste år har utenriksministerens redegjørelse vært gitt på den måten at en hel del av den har vært gitt for åpne dører, og kun det som ikke kunde gis for åpne dører, har vært gitt for lukkede. Jeg for min part var alltid interessert i, at når utenriksministerens redegjørelse blev avgitt, selv om det var for lukkede dører, skulde pressen få anledning til å være til stede. Det var ikke min skyld at det blev ophevet, men visstnok fordi det var enkelte ting som gjorde at man ikke syntes at det var helt betryggende. Men å forlange at alt som utenriksministeren meddeler denne forsamling, skal gis for åpne dører, det vilde være det samme som å forlange at en hel del

ting overhodet ikke kan meddeles Stortinget. Vi har nettopp her behandlet en sak av den aller største viktighet, av en kolossal interesse for hele landet og folket, men selv hr. Braadland hadde ikke kunnet tenke sig muligheten av at den diskusjon som her har funnet sted, skulde foregå oss, den meddelelse som har vært gitt i forbindelse med denne sak, skulde gis for åpne dører. Hr. Braadland må som forhenværende utenriksminister selv kjenne til at det foregår mange ting i departementet, mange drøftelser, mange utredninger, og at det er mange spørsmål som reiser sig som ikke kan meddeles offentligheten, ialfall ikke så lenge de befinner sig på et forberedende stadium, men som selvfølgelig kan og bør meddeles denne forsamling. Jeg tar bestemt avstand fra den henstilling som her blev rettet, hvis det skal være en generell henstilling. Det vil være det samme som at en hel del ting vil bli holdt utenfor Stortingets kunnskap. Det bør gjøres slik som tidligere at meddelelsen deles i to avdelinger, den ene som avgis for åpne dører, og den må naturligvis gjøres så innholdsrik som mulig, og den annen som nødvendigvis må behandles med diskresjon.

Olsen-Hagen: Jeg vil henstille til utenriksministeren å gjeninnføre den ordning som vi hadde, at pressen får adgang til å overvære det møte hvor utenriksministeren gir sin redegjørelse. Det må kunne avgis en erklæring fra pressens side i konferanse med utenriksdepartementet om at det som den erfarer på disse møtene, ikke skal misbrukes. Nu i denne tid har det i pressen vært et sterkt misbruk av ting som behandles hemmelig av statsorganene, og jeg tror det vil være til gagn, dersom man gjeninnfører den ordning som vi hadde tidligere. Jeg tillater mig å henstille at den gjeninnføres.

Braadland: Hr. Mowinckel behøver ikke å fortelle mig at der er ting av utenrikspolitiske spørsmål som det ikke er ønskelig å diskutere offentlig, men jeg mener at der er grunn til at også denne forsamling diskuterer utenrikspolitiske spørsmål i sin almindelighet, når vi ser hen til hvad der foregår i andre lands nasjonalforsamlinger. Det jeg har gjort, det er bare at jeg har rettet en henstilling om at dette spørsmål må bli overveiet og tatt i betraktning. Jeg har heller ikke stillet noe forslag. Jeg mener at vi har like god grunn som andre lands nasjonalforsamlinger til for åpne dører å diskutere den utenrikspolitiske situasjon.

Hambro: I anledning av de ord som falt fra hr. Olsen-Hagen om pressens adgang til å overvære møter for lukkede dører, vil jeg ha uttalt for det første at formelt er det ikke utenriksministeren som avgjør det. Tvert imot, Stortinget må beslutte at utenriksministeren gis adgang til et møte for lukkede dører. Det er presidentskapet som treffer avgjørelse i så henseende. Når man brøt med den praksis som i noen år var fulgt, at pressen hadde adgang her, så var det likefrem av den grunn at der var et par presseorganer som systematisk misbrukte enhver ting som blev sagt for lukkede dører - jeg tror at man har lov til å bruke et så sterkt uttrykk - og det viste sig umulig å kontrollere. Det var også visse tilfelle hvor Stortingets medlemmer ikke var særlig fornøiet med ordningen.

Men jeg er helt enig med hr. Olsen-Hagen i den realitet at det både for en regjering og i mange tilfelle for pressen er av stor praktisk betydning at pressen er orientert. I de siste år har den praksis jevnlig vært fulgt at pressens representanter har vært innkalt til utenriksministeren i utenriksdepartementet og har fått redegjørelser og også har fått i visse tilfelle uttalelser om hvad det kunde være ønskelig at de offentliggjorde, og hvad det var ønskelig at de ikke offentliggjorde. På den måte har man i virkeligheten kunnet ha en strengere kontroll, og man har kunnet ha en mer intim kontakt, idet ved den form for samvirke også pressens representanter har hatt anledning til å stille spørsmål og få forklaringer fra utenriksministeren eller i tilfelle av andre medlemmer av regjeringen. Jeg tror at det er en utmerket skikk.

Jeg kan føie til at i anledning av det misbruk som hr. Olsen-Hagen nevnte, som har funnet sted nu i det siste, har presidentskapet gjort, hvad jeg tror pressen vil sette pris på, henvendt sig til Norsk presseforbund, innrapportert saken og bedt om presseforbundets medvirkning i disse meget ømfintlige ting. Presseforbundets landsstyre skal behandle saken på møte den 8 februar. Jeg tror at der på alle hold hersker den største redebønhed til å skaffe pressen de lettelser som kan skaffes den uten at noen offentlige hensyn lider ved det.

Presidenten: Representanten Braadland har rettet en henstilling om saken, og den vil naturligvis bli overveiet. Jeg vil bare ha sagt at man efter min opfatning bør være ytterst forsiktig med hensyn til å holde offentlige møter om utenriksspørsmål; for det som har hendt oss med hensyn til at det ikke er vist den tilstrekkelige lojalitet i så henseende i en annen sak, gjør at man må være noe forsiktig.

Protokollen blev derefter oplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 13.35.